

שאלות ותשובות הרמא לג' ד'

אמ"ר דעשו קנויניא ונגנבם בערבות על פסין ודאי תשענד . ואי לוי חתן ראונין סה ת"ח ורחיק ליה שעתא ורלונין סוס כמנש בר פלרי אפשר דסוס שרי לנאכוי ליה עלא וז דבעל כחשמו וסוי ככנו , דלמרינין בנו ופ"ה שמי . ואין להלק ולומר דשמי הכא דהקנויניא נעשיית קודם שנתעשה ערב ודאי אילו סוס ידע רלונין מקנויניא לוי תשענד ולא דמי למנש בר עטרי וכן כהסיא דערנין וכחובות ופקד החובל כולם הקנויניא נעשיית אמ"ר בזה אף להלק מכה רריה דמתנתא עמירחא דלעיל דבשעתא הקידושין של אשה כבר נעשיית הקנויניא ואפי"ה סוס מכה בכל מקום דה"ל לחכר , ותו דאף אם עשו קנויניא ביחד מ"מ מאחר שסודה לוי שחייב לשמעון כבר נתחייב לו מיד דסוס האומר לחבירו חייב אני לך מנש בשטר שחייב לו כדליחא פרק הנושא (דף ק"ח) וס"ל רלונין כאילו סוס ערב בעד מהכא שנתן לוי לשמעון דמתענד לכ"ע אמ"ר דכתב ר' יוחנן נתיב פ"ו ח"א הנעשה ערב בעד מהכא ד"א דלא הוי ערב דשעתא מתן מעוה . וכן דעה הרשב"א ריש הרי"ק . מ"מ בקניין משתענד לכ"ע דאין לאחר קניין כלום ולא מהני מה שראובן אומר אילו ידעתי שלא חייב לו ממנש לא הייתי ערב דכל זה אינו אלא דברים שבלב ולא הוי דברים דא"כ כל ערב שבעולם יעור בראיו טענה , כל זמן שלא ברירו לפניו ענין העסק . וכבר נתבאר שכל זה אינו לפי הגרסא דכל זמן שאין כלל אומדנה דמוכה איכא דאפסיד אנפשיה וכל שכן בשטר שבעוד שלדעתו אין כלל קנויניא רק בסחייב סיה ע"ד השיאף רק שלא פירושו הענין לראובן לדאי הערבות קיים . אך אם כה יאמר שמעון יודע לראובן שחייבו סיה סחייב אחר אחר ממחל ללוי אוחו חייב כי כבר תפטרע דראובן או מלוי ולכן החזיר השטר ללוי פשיטא דראובן ר"זור או מאחר דהוי שטר שממחל שיעבודו . אבל כבר נתבאר שאין ראיית השטר ביד לוי רריה של כלום דבדנון זה אין לשמעון עסק עם לוי בעד השטר שיעבוד של ראובן כי ראובן נעשה עולמו סחייב ולוי נפטר משמעון מאוחו סך וא"כ לא הוי אלא כאילו הוי שטר ביד אחר ולמה יאמר שכבר נמחל שיעבודו סלה יודע אס פרע לו או לאו דודאי לוי לא פרעו מאחר שאין לו עסק עם לוי עוד כחיות שטר כשיעבוד כי לא חכר בו וזאקס שאין אדם פורע מה שפרע עליו לראובן ואומנין דמוכה סוא שלא נפרע שטר זה רק כשכח בחד מנ" פריס הנשארים או שנעשה מתחלה על דעת השותפות שטעו אמ"ר או עשו קנויניא על כספי ראובן ואמרו שגוי חייב לשמעון ולא סיה כן . וכבר נתבאר כי בכל אחד מאלו שני פנים לבוד ראובן בתחבולותם גשענענד ולכן גם בעד לא פסע במה שחתם על ב' השטרות כ' מאחר שאפשר ששניהם סיו אחת בחד מן הדרכים הנזכרים דמיחא להא דלמרינין פרק חזקה (דף מ"ח) מאן דחסי אשטרעא שפיר חתם ומאן דחסי אמודעא שפיר חתם . אך בזה יש לזקקת מאחר שראובן שיעבד עולמו נגד שמעון שחייב לו השטר כשיעבוד , ובשטר השותפות כתוב אף שגוי נתנו בידו בחורה משכון לכיות לו על אחריות בהספדה בשותפות שביניהם , חס נעשה מרנין שמעון , סרי סודס שראובן אינו חייב לו ומחל לו על שטר , אף אם סיה האמה שחייב לו ואין ביד לוי שום זכות למשכן שטריו של ראובן חסוי שטריו שלו ולא נכתב על שטר זכרה דריחא שראובן יוכה בדיו ויפטר מכה טעם זה . ורריה סה סודרחת שמעון לגבי ראובן הוי סודרחת מאחר שכתוב בשטר השותפות שקבל שטר כשיעבוד בחורה משכון מהא דלמרינין סוף פרק בחרה דכתובות (דף ק"ט) . במנשה סודרע על השדה סוק חסום עליה בעד אדמון אומר כסוי נוח לי בו עד עשאה סינין לאחר אדא חת זכותו , ופירש"י אפילו לאדמון דכאן לא שייך למימר שסרי נוח לי . וא"כ סיה כדדון דידן מאחר שסודס שמעון ששטר זה סוא ממושכן בידו מלוי א"כ

סודס שראובן אינו חייב לו כלום , ואפילו אם ידעו שראובן חייב לו וסוא אומר שאינו חייב לו סרי יאזק סודר ממנו . וכן כהב סודר"ס וסוא במדרי פרק ים נוהנין רלונין אחר לשמעון אף חייב בן מהו ושמעון אומר כדאי אף חייב לי שפילוי אף שמעון מחל לו שראובן סודר אמ"ר שראובן בעלמו יודע שחייב לו וכדלמרינין במנשה כו' ח"כ ס"ה ככאן אמ"ר שראובן נתן שטר שיסבד לשמעון ושמעון סודר שאינו חייב לו כלום מהני סודרחת וסרי כמלוה סואמר שטר שבידו אמה סוא דלמרינין סודרע עלוי ברבס . ומאחר שראובן אינו חייב לשמעון , א"כ מנש אין כלל משכון אין כלל דאין ללוי שום כח בשטר זה סהכבב על סם שמעון שיוכל למשכנו , בפרט ששמעון סודרע בשטר סהסודרחה שאינו חייב לו רלונין ואף יוכל לוי למשכן לו שטר סוא עולמו סודר שאינו אלא חספא . וזו טענה חמיהם לדפתי לפטור בו אפי רלונין : ופה שאלת שראובן אומר ששמעון ידון עמו לפני יודעי דת ודן לו לפני זב"ל ושמעון סודרע שרורס לבוא עמו לפני סוחיים שידונו לפי אומד דעתן , אינו לריך להשיב בזה כי דתן פסוח סהסודרחה יכול לומר לא אדון בפני דייים אלו רק בפני אהיים סגדוליים מהס כדמוכה פרק זה בורר לגבי כי דינא דרב כואו ורב סודרחה ובי"ש לדעת סהס"ר דאפילו מגדול לקפן יוכל לכהלק סהכבב כ"ש מקטן לגדול דלכ"ס מסהלק . ומס ספודשן שמעון כי ססוחיים ידונו לפי אומד דעתן תורסה סוא סבדק כי גם סדיינים יודעי דת ידונו לפי אומד דעתן אס סוא אומדנה סמוכהה כי אומדנה סמוכהה סוא דתן לאבחו כש שמליו כמעשה אל שלמס עם סאונס , וכמו שסחרך סר"ח"ס בתוכוה שבין א' , ולכן אין בן ססוחיים או סדיינים אס שייכס סס כתי דיני ישראל כי סודרס אחת לכלו וסנכבב יכול לומר לא אדון בפני אלו רק בפני אלו כל זמן ססס כמקום אחד . וסו סודרחה לי בשאלתך , וכסו סלומכס יבאנ :

לד אשר שאלתני אם מותר ליטב על חבס שיש בו ספרי קודם או יש לחוש בזה משום ביון ספריים :

תשובה גריסין פרק מי שמחו (דף י"ח) . רובם על סחמור וס"מ עמו מפשילו לפניו וסס סיה מחירה מפני סליטיס מוחר לרכוב עליה כו' . וכן ספוק ספוסקים כפרע סטור סימן רפ"ב ב"ד ואמריק במנחות פרק הקומץ (דף ל"ב) : מנש שיש בם ס"ח אחר ליטב עליה . סרי מנזרל שאסור ליטב על ספריים ואפילו על מנש סס"ה עליה כ"ש על ספריים עולמן . ואין למלק בין ס"ח לשטר ספריים כמו שמליו שחלוקים לענין חסמים סמסס לפי דעת סר"ח"ס פרק מי שמחו כדליחא חסס ואפילו סרי רריחא דלענין זה אינן חלוקים . דהא קדושח ספריים עדיפי מעלמות מהיס דייק כס"ה לענין זה כדליחא במדרי . ואפי רואה י קדושח ספריים גדולה סמקדשח עלמח דברי אינו אסור לשמש בניה שעתמה של מהיס סס ואסור לשמש בבית שיש שם ספריים אלא א"כ נוחין בכלי חוך כלי כמו סכתב שם סר"ח"ס . מיסו יש לזקקת דלמח סואל וסס כחויים בחינה סרי סן ברשות בפני עולמן וכמוססקים דמו . מיסו נרוא דאין להלק בזה דהא דלמרינין פרק מי שמחו (דף כ"ג) : לגבי שפילין אמ"ר דניסון כלי חוך כלי אחר לשומן חתם מרששותי כ"ש חתם מרגלתיחא ולא אחרו דסכלי מפסיק , וס"ה לענין ליטב עליסן , ידוע כי קדושח ספריים עדיפי מחפילין דהא דלמרינין כהסכת שנוסוח פרק שנועח סדיינים (דף ל"ח) : לענין בעוסה דלמרינין דבעיקן לאנקוטי חספא דלא משכסנין בתפילין אלא להלמד חסס כ' וכחכו ספוסקים לענין שמוס אסו פריס עליה על גבי ארנו מיקרי כלי חוך כלי חד כאן דלמרי אינו חסוב רק ככלי אחד אלא אס סן סארצו גדול סואל

מגילות אלו כחובים במגילות כמו בימינו להסוּת נשם מפלוגתא נראה דאין לברך עליהו כלל דהרי אם מברך שלא כדיו איתו מוּביל ומברך ברכה לבטל. הטעם השלישי כי יש להחמיר על ברכה זו למען, וזו קריאתו אלו חובת לברך עליהו אשר קדשנו במצותיו וזונו, ויבין מלינו שזו 'חמשים על כן שדי לא נכחו קריאותו אלו בתלמוד ולא בשום פוסק (מפורסם) כי אם בדברי האחרונים ובק"ת מדרשות וכמה נחמנו הראשונים ז"ל אם יש לברך על קריאתו כלל ב"ח כמו שפירשו החו"ס פ"ג דהענין ופרק ס"ה קורא וכן הרשב"א ש' השני"ר ו' המדרכי וסד"ן פרק במה מדליקין שרוב הגאונים הסכימו שלא לברך עליו כואיל ואינו אלא מנהג דומיא דחבט ערבה דחביט חביט ולא ברך וכל שכן במנהג כזה. ואף כי ר"ח ז"ל כתב לברך על כלל דר"ח ושמברכין על מנהג כמו שפירשו הפוסקים ה"ל כדבריו וכן כתב הר"ן וכן פסק הטוב לברך על כלל דר"ח, מ"מ ז"ל דלא דמי להסח דשמי כלל שהוא מנהג קבוע בכל ישראל כמוכר בתלמוד מה שאין כן במנהג זה לא וראש במקומות אשר נהגו לומר איוב בתעבה בלב או במקומות שאומרים תהלים בכל בקר וזו יש לברך עליהו ואף כי דבר זה נמצא בחוב בשם מהר"ם וסוף על מסכת סופרים אינו מוזן לי. ואי לא מסתפיין להלוק על סדרת מהר"ם ז"ל אמינא כי דברי מהר"ם מסתפיין לא טונו כלל על קריאות אלו כלל. ואעתיק לך לשום סה"ח ז"ל ריש פרק י"ד הקורא ברות וסיר שסירים באיכה ובמגילה אסתר לר"ך לומר על מקרא מגילה וע"פ שכתובים בין הכתובים. הקורא בכתובים לר"ך לומר אשר קדשנו במצותיו וזונו לקרא בכתבי הקדש עכ"ל. ובידוע שאין שום מנהג בעולם לקרוא בכתבי הקדש בנכ"ז ולכן נראה שכונת מסכת סופרים בחדר משנים פנים, או שנאמר שמה שכתב לברך על כתבי הקדש היינו בימינו שסוּת וסגין להפסיד בכתבי (הקדש) במנהג ששנת כמוכר פרק במה מדליקין וכתבי מיירי שם סוף פרק י"ד, ואפשר שכמו שמנהג זה נחמנו כך נחמנו מנהג של קריאת מגילות אלו ואפשר שבמינהג היו רגילים שאלה הם קורא מגילות אלו לפני העם להשייב קריאתם את שאינו בקי ולכן כתב לברך עליהם כמו ששאר דברים שקורין או מפעירין בהם בציבור ולכן בזמן הזה שאין צוהרים כן רק באיכה ובמגילה אין לברך על האחרים כי מה שכל יחיד קורא מגילות אלו אינו אלא קריאת דבריו מגילות אלו כלל קורא ברות בעלמא ואין כאן כבוד לציבור לברך מאחר שכל יחיד קורא בעלמו. וחדע שסרי מה שמברכים הטובים לקרות בתורה אינו אלא משום כבוד לציבור כמוכר דבריו הסופרות והה"ש פ"ק דברכות כ"ג בקריאות אלו שאין כאן כבוד לציבור מאחר שכל יחיד קורא בעלמו וכי נסלק לדעתין שכל יחיד שקורא הפסוק בש"ח צדיק הכנסת לברך עליה ולכן לא נזכר בשום פוסק לברך על מגילות אלו זולת בדברי הג"ה הסוגרת. ועוד אפשר לומר דמסתכא סופרים אלו על מיידי אלא בשמשים ללמוד במגילות אלו דאז יש לברך על קריאתם על מקרא מגילה וס"ל כמ"ד פ"ק דברכות דלעיל מקרא ודרש מברכין אבל לא בתלמוד ולכן כתב דשמונה ג"ב ברכה זו במגילות ובכתבי הקדש שלא לברך עליהו לעשות דבריו חזרה רק לקרוא מגילה או לקרוא בכתבי הקדש אבל לברך על קריאתן שאנו נוהגין וכבר ברך ברכת התורה בהשכמה לא מיידי בים במסכת סופרים לדעתו. הטעם הרביעי ושיקר הוא בעיני דאף אם נאמר דיש לברך עליהו ושלוה נחיונו מסכת סופרים היינו דוקא כשהם כתובים בתקנת ג' ג'ים ובמגילות כמו שהיה דרך הספרים הראשונים כתובים בגלגל כמ"ה וע"פ שכתוב בני' מסכת סופרים אע"פ שכתובים בין כתובים מ"מ מיידי שכולם כתובים בדרך אחד בקלפות כדרך ס"ח וכמו שהיה מנהג בימינו אבל בחומשים שלט

מכלל כלי וחולק רשות לעצמו, זה מבורר במסכת הלהות וכמו הרמב"ם הלכות עומתת מה ע"ש. מיעו כבר נכתב דסכת הרגו גדול ואפ"ס אינו חשוב רק ככלי אחד והשו שכתבנו וז"ש. והנה לא אוכל לדקדק עכשיו בדבר זה כאשר פירש און בידו. אמנם יש לדקדק איזה מיקרי סרי קרב לענין זה דלמדיקין פרק כל כתבי (דף ק"ו.). וכתבו הרמב"ם סוף פ' כ"ג מהלכות שבת דספרים הכתובים בכל לשון או בכתב אחר אין מליין אותן מפני הדליקת ונחל אכור לקרות בכן אלא מיקח במקום סחורף וכן מהאבדין מאלים, ולא בספרים שלנו הכתובים בכתב מטי"ס שאינו כתב אשורי אשר נכתב בספרים יש לומר דקרותמייכו לא חמורה כ"כ, ולכן יש להחמיר בחפליין הכתובים בכתב אשורי (דקדושתמייכו) יותר חמורה, ואע"פ שהרמב"ן כתב דאכור לקרות בכן. ואלו קורין בהם ושיקר ספרים שלנו כתובים או נדפסו בכתב שאינו אשורי והוא מעטם שלא כותבים תורה שבעל פה כמו שפסקו הפוסקים ואינא בגמרא מעטם בכל לפנות לט' ספרי חורףך א"כ ס"ה בכתביה זאה, ואפשר דהראשונים ז"ל המליאו כתב אחר כדי לכתוב ספרים שבע"פ ואע"פ שלא יתנו לכתוב אפשר דהיינו בכתב אשורי שחמורה שכתב וכתב בה אבל בשאר כתבים אין לחוש. מ"מ אפשר לומר דקדושת ספרים אלו אינו חמור כ"כ כמו קדושת חפליין ומהי בזה כלי להפקסם וז"ש. (הועתק מחבר יד הגאון בעלמו) :

לה אשר יידי על מה שכתבתי בשולחן ערוך סימן תפ"ג בענין הלל שמברכין לקרות את הטלל ובתהלים כתב שנהגו העם לברך לגמול כלל וכן נשמע בלשון: פרק ס"ה קורא (ובמגדל עו סוף ס' גרנות להרמב"ם). עוד כתבתי סימן ת"ז שנהגים לקרות שיר השירים בפסח ורות בשבועות וקהלת בשבועות והעם נהגו שלא לברך לא על מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים ובמסרי"ל כתב לברך על מקרא מגילה. אומר אני אשיב על האחרון ראשון באשר כי הוא השיקר בענין שאלתך. אמר כי כדברי מהר"ל ז"ל כתב בעל אבודרה"ם והם הקדמונים שיסודו המנהגים. וכן מלאתי בהסוּת מיימוניות הלכות ט"ז פ"ה וז"ל ויש במסכת סופרים דלמגילת רות ומגילת קיסת ומגילת שיר השירים מברך על מקרא מגילה וכן נהגו הר"ם אך שיש לגמורו בנחת ובלתם עכ"ל. וכן כתבתי בעלמא בחיבורי דרבי משה אשר ממנו סדרתי הסולחן ערוך וכן דקדקתי במה שכתבתי והעם נהגו שלא לברך ט' ולא כתבתי סהם וכן נהגונו כמו שהוא מדרכי בשאר מקומות ופוק חזי מה עמא דבר. וכן ז"ל מכתב טעמים, ה' שבמנהגים לא מוכר"ל אייזק עירנה שאנו נוהגין בדייטו לא כתב כלל לברך על שיר השירים ורות וקהלת, ובידוע כי אילו היה דעתו לנהוג לברך היה נוחזו כמו שכתב לנבי איכה לברך ויש לחלק בין אלו לקריאת איכה כי שם הסוּת קורא להשמיע הציבור וזו כמו קריאת מגילה לפי מברך עליו כמו במגילה ועוד כי אוחס קריאת מוזכרת בגמרא סוף תענית דקאמר קורין בקיאות וסביאו הפוסקים (דלויחא סבסוּת מיימוניות) אבל קריאת של מגילות אלו איך אלא מנהג בעלמא כמו שכתבנו. ולכן נראה מדברי מהר"א בירנה שזיין חלוק מתיבה ומגילה ואין לברך עליהן. וכן נראה מדברי הסוּת מיימוניות דקאמר וכן נהג מהר"ם מכלל דבאר איניש לא נהיגי ס"ה. הטעם הרביעי ז"ל שלא לברך וזה במסכת סופרים כתובים בגי' הכי על שיר השירים ואיכה ורות מברכים על מקרא מגילה אע"פ שכתובים בין הכתובים ובמדרכי פ"ק דמגילה בה"ס מיידי גדיסא בסגוף אחר וכתב דאם כתובים בין הכתובים מברך עליהם פל מקרא כתובים ומאחר דאיכה חילוף בגי' נקלפות דאם דאם טעמים בין הכתובים כמו בזמן הזה דאין

קאמר דאם גרופים מן המוליד דהיינו שהיו במוליד אף בלא אש אכורים מפני שהמוליד שומר חומה אע"פ שאין אש אחת ומחמת מים שנתנו בבתו אף בלא אש. וכן כתב שיבולי לקע וביאור האגור בבדיא וכן משמעות דברי הפוסקים בדמוליד אכור מיידי וכדאיתא במשנה בריק בירא לענין נתינת מים לחתו בשבת. ולא חולק להסתייך צד ושלום וחיים. נאום משה איסרלש מקראקא :

לו נשאלתי על רחל בת ת"ח שנסתה בוויזיזים

לראובן שפוא מבני פראג וחסנו שיעמוד שנה אחת בוויזיזים לזון את אשתו בבית חמוי וללכת שמהם אח"כ לפראג, ובחוק ששנה הבית פיר ובלה כל נדוויית אשתו וכל מה שנתן לו אביו והלך דדרכים לא טובים עד כי נמלחה נכסה בידו וכנושה נכד כי ימלא הלך לו לעיר פראג הוא לבדו וגם שם עשה על פי מדותיו כי נחשד לעושה זוף חמס המלכות ונתפס בחד סיוף הסוף והוכרח לברוח עם חמס זה כמה שנים משמח סכנת נפשו והלך נע וגד בחרץ ובחוק הזמן חזר לויזיזים ויולד לו בן והוא עתה כבן י"ב או י"ג שנה ובחוק זמן זה לא שלח לבס מוזמות לזונם ולפירנסם רק עמדו תמיד בבית הת"ח להטלותו ולפנימם הים חזר לויזיזים בידים רקיות. וגם נולד לו בת חור זמן מה אלה חדיים לבל ישראל שנקס זה דרכו ככל לו מנקה למודו ואינו מואז וממלא נגד או קביעותו כמפורסם למבדולי ארץ האכזבי מה ששנה באשתי פראג מלבד עבירות שנין אדם למקום הנגלות לכמה בני אדם. ושנה רחל אשתו מתאוננת ומחלוננת לפי כל יודעי דת ודין שימאלו איוו תרופה למחלתה. כי להזדווג עם איש אשר לא לו אי אפשר מפני כבודו בבית אביו ואין לך טענת מאים עלי גדול מזה, וללכת אחריו לפראג כאשר הים הנתיב בידיהם בשעה שכתבה אי אפשר כיון שבת משם מחמת מרדין, וללכת אחריו במקומות אחרים אינם מבינת בכך וזו גדולה על בולט כי זה יותר מי"ב שנה שאינו זהה ואינו מפרנסה, וגלוי ומפורסם הוא שאין לו כמה לזונם ולפירנסה, האם תמות ברעב או תהיה מועלת על הליבו להפרינס היא ונכח מן הדקדק. ועל זה הים מנקשת שהחן לה נפשה בשאלתה לכוף האיש הים לגרשה :

אם אמרתי להכניס ראשי במחלוקת טורי רבדבי ראשונים ואחרונים במה שכתבו בטענת מאים עלי ירא אי פן ירלו את מותי כי רבו דעות המחמייים כמו שכתב טור ח"מ. סוף סימן ע"ז בשם הר"מ מרובינוברג ז"ל ח"ל. ונאר שוד נהשונו וכתב שסכנינו חמתי אשכח וחסמי לרפח שבטענת מאים עלי אין לכוף הכבל לגרש לכן יחסר כל דיין שלא לכוף לגרש בטענת מאים עלי וכן אין סופין חוזה לפיות אלא עכ"ל. הלך אמיתא בזה כמו שכתב הרשב"א ז"ל בהשבותיו סימן החי"ט בדינא דמורדת ח"ל כי הוינא בדינא דמורדת לא אסקית עיניי אלא כמו דמסק העלא מבי כריבא כי רבו דם דייים, דינא דמתייתאן ודינא דגמרא ודיני דמתיבתא, ועוד הליבו לה לזון באחרונים ואין יתמי דיתמי לא ידעין ארץ נפתח לפיכך מורי עכ"ל. ס"ג דין דמאים עלי לא גרע מדין מורדת לענין זה. ולכתוב נמי מטעם דנגד או קביעותו הוא או עברין אין לזון ראים להשגן עליה דהא אפילו מומר להכעים אין סופין אותו אחר לגרש אלא לראונו ולסמוך על מה שכתב הר"מ ז"ל בהשבותיו כלל ל"ה סוף סימן א' אינו משפנת ראוי לסמוך עליה דההם עיקר ההשבות סייחיה הים על בת טובים שנתקדשה בטענת שאלה והא שאינו אדם ראוי והסגן לידבק בבת טובים גרם לו להכות שיש לו לסמוך על דבני קאת רבותיו שפסקו בדינא דמורדת וכופין אותו לגרשם אכל בהשגת שאלה שנים רבות עם נפלה כדון דין אין

אין לבדך עלייו דלא עדיפי ממגילת אהבה שכתבו הרבס מן הראשונים שהם קוראה בחומש שקורא אותו בלל ברבס (וכן פסק בקארן) וכל שכן במגילות אלו ופילו למאן דחולק על וס"ל דים לבדך על המגילה בחומש בשעת הדחק ומדמי ליה ללולב שמדכין עליו בשעת הדחק וכמו שכתב הרמב"ם וספרו סוף סימן תרל"א ש"ס להכות שאין לבדך על מגילות אלו דהא הים ראוי לבדך עלייו הים להדר אחר מגילות הכתובות כהקדס כמו במגילת אהבה דלכ"ע מחייבים להדר אחר מגילת כשירה ואין לבדך על החומש אלא מכה דחק וכדניו בלולב ומדלא מהדריק עלייו כלל ש"מ דאין המנהג לבדך עלייו. מכל אלה נראה דיותר יש לחוש לברכה שאינה לריבא ממה שיש לחוש שלא לבדך דברות אין מעבדות :

ועל אשר שאלת בענין ברכה הלל נראה כאשר כתבתי כדי להוציא נפשו מפלוגתא שהרי מוסר"ם כתב שאין לבדך לגמור ואם שרר"ש כתב שאין להקפיד כי פירוש לגמור הוא כמו לקרוא מ"מ לקרוא עדיף עדיף ואין לומר הא דאמרנו פרק כ"מ דפליגי ההם אי עברין המגילה או מוציא להם מן הארץ וקאמר ההם לכ"ע מוציא לעבר משמע ובהשגות פליגי ואפ"ה פסק ההם המגילה דהא פירשו ההם החוס' וז"ל אפ"ה דמוציא לכ"ע לא פליגי מ"מ מפרש שעתא בירושלמי דמוציא עדיף עדיף שלא לערב האהיותו בעולם מוציא כו' גם מהא דפסקו פ"ק דפסחים דהלכתא על ביעור חמץ אפ"ה דבלבדך כ"ע לא פליגי וכתב שם הר"מ ש"ס הטעם משום דאמרינן מברכותיו של אדם יכיר אם ת"ח הוא והמבדך על ביעור יודע דעל ביעור נמי להבא משמע אלא שזריך להשמיטנו הדות בברכותיו. מ"מ הרי מירש שם הר"מ (השמיטנו) דלריך לבדך על ביעור כדי להשמיטנו דגם על ביעור להבא משמע ושלא יעטע לומר דעל ביעור לשעבר ואם בריך כך לא יאל עכ"ל. ובכאן לא שייך האי טעמא דליבא למטעי לומר דלריך להשמיטנו דהא בריך לגמור דינא ולגמור לקרוא משמע דאף אם לגמור משמע לגמור ממש מ"מ יאל דהא לדברי מוסר"ם אין פירושו של לגמור הוא לקרוא ואפ"ה יואל זו. ועוד דהא דהסגו לומר לגמור לאו מהאי טעמא נסבו דא"כ אפילו בר"מ דאין גומרינן כלל סוף לן לבדך לגמור כדי להודיע שפירשו לקרוא וכמו שכתב הר"מ פרק הים קורא אלא ש"מ דאין נפקותא בהכי ולא נסבו לומר לגמור רק כדי להודיע שגומרינן וזכרו שכתב הר"מ פרק הים קורא טעם המנהג. ואין להקשות דמ"מ הרי הר"מ כתב דהסגו לומר לגמור וא"כ למה לא נעטעס כמנהג. ונראה דהר"מ לא קאמר אלא להחזיק המנהג שפי' גומרינן הוא קורין ובדואי במקום שנתפשט המנהג אין או לריבין לשנות המנהג מטעם שכתב הר"מ אכל במקום שאין מנהג ראוי לחוש לדברי מוסר"ם ולבדך לקרוא דאז יואל לכ"ע. כן ג"ל :

עוד שאלת הא דאיתא סוף כל שש אשם לא תלוש במים של א לנו. ופירש"י כל שכן בחמתי האור (וקאמר שם דאפילו עברה בנס האור) וכן כתבו כל הפוסקים, אם מהני זונן לחמי האור או לא. ל"ל בפשיטות דלא מהני דלא מיבעיא לפירוש ר' אליעזר ממין פירוש דמים שלא לנו אין להם הקדס כל שכן בחמתי האור. אלא נראה דאפילו לפירוש רש"י דס"ל דבמים שלא לנו אינו לכו תקדס מ"מ חמתי האור עדיף עדיף דבמים שלא לנו לפירוש רש"י הא עברה ולשה בנס מותר ובחמתי האור אכור ולכן לא מלינו לשום פוסק דלישתמט לומר דאיה תקדס לחמי האור. ואל טעם כמה שאסרו מים כגרופים מן המוליד ופירש רש"י שהסוף (המוליד המתחזק חמו) מחמתו יסידוק מזה דדוקא בגרופים מן המוליד אכל בלאו הכי שני. דהא אינו דבגרופים מן המוליד לא מירי שנתחמתו על האש ואח"כ ממדו במוליד אלא סיירי שלא הים שם אש מעולם ולכן

שאלות ותשובות הרמב"ם לר"ז

סוף פרק המדיר אחר שכחז פסק האלפסי ור"ח דפסקו כשמואל ככתב ח'ל ובהלכות גדולות פוסקים כותבים דרב וכו' יוחנן וכו' אבדו דלמרינן בירושלמי עלה דהביא האומר איני זן ואיני מפרנס מפני רית שהם כופין מפני חיי נפש לא כ"ט וכן מסתבר דאשה נשאה לבא לנ"ד כל פעם ותמזה כרעב כדלמרינן פרק החולץ אשה בנשאה לבא לנ"ד וסוגרת את בנה עכ"ל הרמב"ם ז"ל. וכן כתב בנו בעור ח"כ"ע אימנן ק"ד. הא קמן בעל הלכות גדולות והרמב"ם ז"ל והרמב"ם וסר"ן והמ"מ ובעל הטורים כולו סבירא דכופין אורו להביא כשאני יכול לזון ולפרנס את אשתי, ובודאי נקטינן כותיסי, ח"כ וכוני לדין דכיון ששאתם רחל וזאת שנים ובעלה היחם עוצבם וגלמודה עם בנה דודאי טופין אורו להביא דאם בלמרינן לבד האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אורו להביא כ"ט זה ששאה מפני אחריות כזה או שנים רבות וכו' דרואים בזה שאין לו חקקה גם לעתיד דפשיטא שטופין אורו להביא. ברזא לנו שני דרכים אם לכופו לבוא לויניא"ם או לשלוח לה גט. אם לטפו לגמרי שזו היא יתן כתובה מטעם שלא אם ולא פרנסה זה שנים רבות וגם אינו יכול לזונה ולפרנסה להבא. ומה שכתבו החוס' פרק אל"פ (דף ס"ג.) והמדרשיו סוף פרק המדיר לדמות את טופין כבעל להשכיר עמלו והסרויה כדי לזון ולפרנס את אשתי אינו מענין זה דלאו ככה"ג עסקינן כדון דידן אלא כפופין אורו להביא כשאומר איני זן ואיני מפרנס או ששואב מטעמים דומה לאמירה זו כמו ששפס האכזר והגבל סוס זמן ועדן. זה הוא בעלה מלודתי בענין זה וכן ינקי משפלות. ולכן ראו לשמוע לדברי הגאון מ"ם במסר"ם מפירושו ח"כ אחר ככתב לבי דינא רבא במנחות ולכ"ד לר"ק שבקרימא"ג אשר גקראו בשם ב"ד נ טבא זה מפי אלופים שבקראקא אשר גזרו על בעלה על השפס העגובה פוחה שקודם ר"ם יבא לגלול זה בגניטאס או בקרימאס ושיעמוד עם שלשים יום להיות כגון לכל טובטיו ולא השגיחו על סימני הסוראס וימי החג שיקשה לכל אדם ללאת מביטו גם לא לו עליו שביום בואו לאחד מבטי דינים כ"ל שזידי לחמוי כי יבא. ועל כן ראו על מל"ם כאשר יבא אללכם התי"ם כ"ל לגזור עליו שזידי ביהא לחמוי ושיחילו ה' יום אחרי הסודעס כ"ל ולהוסף עליהם אם יבאש בעיני מב.ח. ואם ראו ששאר לבשו שפירט מזונות אשתי ובניו לחמוי אשר הויא משלו זה שנים רבות אם במעמד אין לו אם מטעם הניח מעותיו על קרן הכני דל"ס בין אב בין אחר אינו גובה מזונות כמו שפרכים כ"ן מן הירושלמי פירק נערה שמתפחה. מ"מ על גאון עובדס מוטל להכיר אורו או אשר לשוא שזמרה ולכופו לגרס מטעם שאינו יכול לפרנסה ולזונה כמו שכתבתי או מאתה פעם אחר כפי מה שיראה בעיני מל"ם וכו' אשר יבוא לפייו דיון הזה כי בודאי מלוד רבס היא לכל המטפל בה. מה מעתיד הסורד בדרך עיאל חקיקו לכ"ד למנחם כשכ"ד פס שירארי. והטוחק מלח במלך וזאת בלוח מנוקח כתיבת יד הגאון כ"ל וזמנימתי ירו מעש ואמי העתקאי. י. נחוס הסורד והכנוך מבוטל המבונה קפטן ככתב שפעסי ז"ל. עוד שפוסס מהגלות ר' אליעזר אשכנזי ז"ל על ענין זה כסימן ל"ו (דף רס"ט):

לומר שדבס הרמב"ם הוא לבקף ולגרס מכעס שאינו הגון או שסולך בדרך לא טוב דסא איכא טעמינן מתבקיו פ' אש"פ ומתשובותיו כלל מ"ג סימן ח' בטעמם מאיסי עלי וע"ס. וזהו נתי מעמד מתיב עלי הוא מטעם מעללו אשר לא טובים ומעטס זה אין כופין אורו. וגם מטעם שכתב חכס אחד שכיון שיש לו לקיים מצוה פריה ורביה שכרי אין לו בתי ושפס יש תרס ר"ז שלא ליבא אשה אפרס כייפיו ליה לגרסו כואיל והיא מוכאכס אורו פחמה רוע מעללו. וכניא רואי לם מתשובתם לומר בר משה הכתובה כהשבוה מיימויות לספר נשים כ"י ל"ר. ג"ל טעמס זה תפל סוה מבלי מלח, דחסס במקודשת שחורס בה מיירי ולא בשואה שיש לו ממנה בן ולכנסם במהלוקס ב"ס וכו"ס בקיום פריה ורביה ובתפובה כסיא שדא נס ויגרא כפוסס שכתב שיקשה סדבר שא"ל עשיו סקנה לפרוזות: אמנם אם יש ראיס כהנוך סואל האפס כהנוך סואל אפשר להביא ראיס מ"ה שכתב עור ח"כ"ע כסוף סימן קל"ד בשס השוכס אביו הרמב"ם ז"ל על השלס הטוענס שיכופו לבעלה שיגרסה מפני שסוה מוככס למלחה וסוה בורס ממוקב למקום ואינו רשאי למגור במקום אחד מפני סכנה נפשוה וסשיב ח"ל דבר זה תלוי בחקיקת ראיסיס אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום ששואה מפני סכנה נפשוה אין לך תפלס גדולה פזו כיון שאינו רשאי ליטאר אללה והיא איני חיבת לילך אחריו לארץ אחרת כופין אורו לגרסה עכ"ל. מכאן יש להביא ראיס לדרון דיון ולומר דדבר ידוע סוה שאינו רשאי לבעוד מפני סכנה נפשוה במקום שסיס דר בו כששאלה לכיחו שדלאו שכן סיה סנואי בנייסס לסולוכס שמה אחרי עבור שגס רשאי וסיה איני חיבת לילך אחריו לארץ אחרת ולכן כופין אורו לגרסה. אכן יש לנגמס על השוכס ו כמה שכתב סס אח"כ ח"ל ואם רשאי להיות בעיר אש"פ סכוא מוככס למלכות בעיר אחרת אין כופין אורו להביא עכ"ל. שדראס מה ששס איס זה רשאי ורואס לבוא בוויניא"ס במקום השלס אש"פ סכוא מוככס למלכות כפירא אין טופין אורו להביא. ולכן יפס דן הגאון ג"י מ"ס במסר"ם מפדוואס י"ן לבקף התי"ם סוז לשוב לוויניא"ס ולהתגלגל עם אשתי ובט כיון שסוה רשאי לבוא שמה או שישלח לה גט וזהו יתקיימו דברי הרמב"ם ז"ל כשפוסס כ"ל ששם רשאי להיות בעיר אש"פ סכוא מוככס למלכות בעיר אחרת אין כופין אורו להביא, ולמשמע מהוך דבריו ששם אינו רואס לבוא בכירה לסכת מה סרי סוה כאינו מוככס למלכות גם בעירס ולכן ראו לטפוס שפיטס אחת משחיס כמו שפסס הגאון כ"ל: ואולם יש לשני דרך אחרת לטפוס להביא דסא אמרינן פירק המדיר (דף ע"ב) אחר רב סאומר איני זן ואיני מפרנס יוניא ויסק ככוסה אזל ר' אליעזר אמרס לשמעיהא קמיס דשמואל אמר אככוס שערי לאלעזר עד שטופין אורו להביא ויכפוס לזון. ואש"פ שפסק כרי"ף כשמואל דבן ר"ח וכן סוה לסא דר' יוחנן דסבירא ליה שוחיה דרב סלח מלח סרין שס דכס"ג פסק כרב וככס בשס כרעב"ל ז"ל דאפילו לדברי כרי"ף ור"ח ז"ל אפשר לומר ששם אין ב"ד יכולין לכופו לזון בגון שסיס עני ואינו רואס להכתיר ולהכריח ולזון דכופין אורו להביא דסא שמואל לא דמי לסא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אורו להביא ויכפוס לזון דסא אם אין יכולין לבקף אורו לזון כופין אורו להביא פ"כ וב"כ כרעב"ס ז"ל פירק י"ב מהלכות איסוס כ"ל סרין ז"ל. והפייס זו כפייס ממס סיה משוס דסוי דרב שיש בו חיי נפש כמו שכתב סס סרין ז"ל. וזה לפון כרעב"ס ז"ל פירק י"ב מהלכות איסוס ואם סיה עני בודאי וחינו יכול ליסן לה אפילו לחס סיהא לריכס לו כופין אורו להביא זסריס ככונחה חוב עליו עד שחמלא ירו ויסק עכ"ל. וסס ככתב כרעב"ס חוב כל מה שכתב סרין בשס כרעב"ס כמו שכתבתי לעיל. וככתב הרמב"ם ז"ל שס כפסקיו

לז אמרינן פ"ק דמכות ת"ר אם נפחה פרט לקמן זוית, בלא איכס פרט לשואב, הדפו שרפסו בגופו, או השליך עליו להביא ירידה שהיא ארך עליה, בלא ידיס פרט למתכוון לגד זה וסלכס לה לגד אחר, ואשר לא גרס פרט לחכוין לזרוק שחיס זרקת מל"ם עכ"ל הגמרא. שפעמינ דמחפין ולד זה וסלכס לה לגד אחר לא מקרי שנגב שחייב גלות וכתב ססמ"ג והעמטא פטוש שסס קרובים לאונס וזאוס רחמנא פטריס שנחמא ולגנרס לא חשפס דבר וכן אמרינן לענין חקי ארס בחדס אש"ג דלמרינן סוף פירק כ"ל

שאלות ותשובות הרמ"א לו רח

הפשוט יוכל להיות דפסולות דר"ל אם תשאר אות פשוט כגון מו"ד יו"ד, וכן מכ' פשוטה כד', ואדלעיל קאי דקאמר דאם תשאר מלא אות קטנה כמו יו"ד פסוק, והלא קאמר לא מיבעיא י' אלא אפילו תשאר אות פשוט שסוף יותר גדול מו"ד אפי"ס פסולה ולא מהכי קריאת חינוך דלא הויס ולא עפש מאחר שדמה לאות אחרת וכמו שמביא אח"כ מהיהו דפרק הנוטה, ומעתה לא יקשה לך הא דפרק הקומץ דהוי נפק' דויהונו דהאם לא דמה לשום אות אחר, כי היה תשאר יותר מו"ד והיה דומה לו' ולכן הכשירוהו ע"י קריאת החינוך כן ר"ל. וכן מלאתי כתוב במרדכי שלי שכתבתי הפירוש אלל העמוד בחורף שער. ואל התמה שלא פירשתי לכם כן בהיותכם עמי כי אין דומה שום פרוק וכו', ועיין בספר המרדכי של מהר"ר מרדכי מפוזנא והמלאנו שם, כי ידעתי שכתבו במרדכי שלו. ומה שכתבתי במרדכי כתב שהאר"י כתב' ולא מלאה כתוב' שלו, זה אינו דבר חדש כי כל דברי המרדכי בהל' קטנות כמעט כולם הם דברי חוספות של"ן כמו שבאר רוב הפעמים וילמוד הסתום מן המפורש כי בזכות שם החוט' כוונתו על חוט' שר"ן :

ב ומה ששאלה עוד במרדכי פרק במה מדליקין (קצ"ב) שכתב דמפיעין בנרות דזכרים ולא בהשמים כח"י כו' עד אפי"ג דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם כו' והקשית אדרבה הו"א שדומה דמשה כח"י תדיר קודם בשל ר"ח קודם ואח"כ של חנוכה כח"י המרדכי ולכן דמפיעין בשל חנוכה כו' וכמו שכתב המרדכי פסק בני העיר לפני ר"ח של אדר עתה בשבט ט'. לא קשה מידי דברי במרדכי דפרק בני העיר בעלמא כהב שם החלוק דשאינו ר"ח דמפיעין ביהודים משום דכלול ר"ח ג"כ בשל שקלים כו' אבל הפטירה דלא משפטי בשל ר"ח נדחית מפני של ר"ח חלה דתדיר קודם כו'. הרי לך דהפטירה שהיא כמו הפטירה חנוכה שאינה מדברת כלל ב"ח נדחית מפני הפטירה ר"ח וא"כ מדינא היה לקרות בשל חנוכה תחלה ואח"כ בשל ר"ח ולהפיעיר בהפטירה ר"ח וזהו יותר קרימה לתדיר מהם שדחתם הפטירה לגמרי וקדימתו לעיני קריאת התורה בלחוד ולכן הולך לעטמא דפרסומי מיסא. והא דקאמר במרדכי דבני העיר לגבי הפטירה אדר דמטעם תדיר קודם מקדימים הקריאה בשל ר"ח ואח"כ בשל שקלים ומפיעירן בשל שקלים סייע דוקא בזהוה הפטירה שמדברת ג"כ משל ר"ח ואין ר"ח נדחה לגמרי. וזה דבר פשוט בעיני שפירשו הכי ותמימה על של"ן ועוב בהנחך שלא שמע לך על זה שח"א מפורש לגבי עיני :

ג שאלה שלישיית על לשון המרדכי פרק כל כתבי כהב ר' אליעזר ממ"ץ דלף בסעודה שלישיית חייב לעשות על פה דבעיני דבר שחייב עליו ברכת המזון ועטמא כו' והקשית למאי הולך לומר דבעיני דבר דמברכין עליו ברכת המזון כו' הלא בזהוה פקדון שלומדין סימא שלש סעודות כתוב בעלמא לחס כמו שאמר שם המרדכי דההוא קרא דמפיקין מיניו שלש סעודות אלוהס קאי דכתבי הוא הלחם כו'. וזה עיני שאלתך. ואכוסת לומר דבסמ"ג ובא"ח לא הזכירו עיני ברכת המזון כלל. מ"מ נראה דלא קשה מידי דהא בקרא לא כתוב רק לחס ולא פה וכל הסעודה מיקרי על שם הלחם כמו עבד לחס רב ולכן אמר להם במן כי זהו הלחם שח"א להם סקב"ס לאכול וידוע כי סמן לא היה דוקא בצורה פה. ומקרא מפורש הוא והמן כורע גד וגו' שמו העם ולקטו ועמנו ברחיים או דכו במדוכה ובשלו בצדור וגו'. וכבר דרשו ז"ל שהמן הו"ס משתנה להם לעיני הנאפים והאעתיים והמבטלים לך הולך לומר דבעיני דבר דמברכין עליו ברכת המזון שהוא פת עמו, ולא מיני תגיבא' הגשמיים מתמשת המינים אפי"ג דמין זיני, ומפרש הטעם דמאחר דמלינו נבי ברכת

יאר הרגל פלע תחא פלע לחייב על האונס כרזון מ"מ לא רבי רחמא אונס נמור רק אונס דהוי כעין פשיעה. וכן משמע בירושלמי דפטור אונס נמור דפטור אונס כישן היכא דאדם קדם לכלים וכמו שכתבו התוספות פרק השוכר את ה'אומנים והמרדכי הביאם ריש פרק המיחה. מכל הנזכר יש ללמוד לעיני זה האיש הוכחי וקרא פכ"פ אבר חלבים אנס לידו שפסע עם משרתו אשר אהבו על העגלה והעיר רכב לפיו על הסוכים להשיגו העגלה והוא ישב על העגלה ובידו כלי משחית הנקרא ביק"ש ורזה לפנותה ולזרוק מלואה ולידוה אל השמים וכאשר הרים סברול אשר עליה האין אשר טוחן אל השמים עליה כח השטן בכותב ויאלה כחש עם אבן ברזל אשר בתוכה ויאלה אל העגלון סוה והמיתו וכאשר רזה בטובה על זר המגלגל חונק כל אל החסם שבעירו ובקש ממנו שיקבע לו תשובה ושאל ממנו המעשה אשר יעשה והדרך אשר ילך וקבע לו ענינים עד שיבא הס' ק"ק קראקא כאשר מנואר בכתבו. והס' ראיו כי המעשה הוא קרוב לאונס ואין לו אפילו דין שונג כל שכן דין מיד ללדו לו תשובות מחוק דברי הרקבה ז"ל כי הוא לא כיון רק אל המורדים והפושעים אשר עוזבים דרכם לשוב אבל לא אל השוגגים והאעתיים, ומ"מ כל אדם ידאג לנפשו לנשוא תשובה שלימה בלבבו בוודיות ע"ד שח"א קרע לבבכם ולא בנדיכם בפרע במעשה כו"ו. לכן הסכמתו לדברי החכם שבעירו שקבע לו ענינים כה"ל בפרע שקבע לו ג"כ שיהיה גולה שנס תמימה לא ילין שני גילות במקום אחד ובמקום שבעלי תשובה כאלו עומדים אפילו לדיקים נמורים אינם עומדים, וע"כ אם ימלא תשובתו כאשר חקק לו החכם בכתבו אשר בידו נראה לנו שחזר לכשרותו ושב ורפא לו מאחר שכתבתי הו"א אונס דבר. אך זה ראוי שטוב לו שיתענה המוסר עד לאחר יום הכיפורים כל יום מלבד ימים שאין אומרים בהם תחנון ולהחזות בכל יום ערב ובקר ולפרע חטאו בינו לבין עמו עד חוס שנה שלימה ואח"כ יקבע אותו היום שאירע בו המעשה יום כביה לו לדורות להענינה אותו היום ולומר בו וידוי האומנים כיום שמת בו אביו ע"ד שאמר דוד ותעלתי נגדי תמיד. ואין להחמיר עליו יותר מזה כדי להקל על בעלי התשובות בדרך שגיליו בסקב"ס שפוחת ידו לנשים ואינו חפץ במות המת כי אם בשונו מדרב הטעם וחי בהם. ועוד נאמר כי בתשלום תשובתו אכול לומר לו משם והלאה זכור מעשיך הראשונים ושברע עליו אבל תונו כי לא יזכרו לו עוד ראשונות, גם הוא בעלמא לא ידבר עוד עמו כי אם דרך וידוי, ע"ד אשרי אדם כשוי פשע כשוי חטאה. זה כה"ל ושלום על דיני ישראל. האוס משח אויברלש במקראקא :

לח גבור כח"י ויך ככזי לעשות רעון אביו שכשמים הוא אכזבי האלוף הוסיף כמהר"ר הירש ש"ן וכל דיך שלום. קנלתי כתבך ע"י וואלף ורלתיי אותו מלא שאלות וספיקות שנתחדשו למשלחן שיתח על המרדכי, ועל העיני הראשון ששאלת כבר במכתב גישין כבר השבתי לך, ולא שודעתיי אה בגיעה התשובה לידך. אבל אשער אה לא בא עדיין תשובתי שהיא כללה גם אותה בחוק האחרות אשר שלחה לי עתה. ולכן לא אשיב רק על אלו שבאלו לי על ידי וואלף. והלא דברי דוד"ו האחרונים :

א פתח דברייך יאיר בשאלות הראשונות שקשה על מה שאלת המרדכי בכלכות קטנות (דף ז"א ע"ג) דכל השפוט יכול להיות דפסולות אפילו קרי ליה חינוך דלא חכים ולא עפש כו', והקשית דהא אמרין פרק הקומץ נבי ו' דויהונו דמפסיק וחמרו לו' אייתי יוקרא כו' ו' קרא אות פשוט דקאמר הסם במרדכי עכ"ל שאלתך בוי. הנה אהו' בחורף הקרוב כהסגדתי שית המרדכי לתלמידים אשר היו עמדי לשם הסיחא פירמתי להם דהא דקאמר וכל

למינועו כל כך שזיכרו לשנה הבאה. ולכן הוצרך לומר דאף איתן שבינו בבית הכנסת יזכרו לשנה הבאה מאחר שש"ץ אינו חוזר התפלה בערבית :

ן שאלה ששית על הא דליפתא במדברי פ"ק דב"מ (דף קל"ז ע"א) שהביא דברי הסמ"ג שכתב שאם ילא מצ"ד ואומר פרעתי נאמן לפיכך אם חזר התשובה כו' עד והיינו כדברי הראב"ה שפירש לגייל כו' ופירשתי לכם דהיינו ראבי"ה שמעבר לדף סוף ע"ד דף קל"ב שכתב שנאמן בשבועה אף נגד פסק דין, ונאמנת ארבעה הסמ"ג פליג אראבי"ה לדברי הסמ"ג אינו נאמן רק בלא פסק דין אבל עם פסק דין אינו נאמן, דאי נאמן אמאי אין כוונתן לו הודאתא הלא דאי אינו נאמן נגד פסק דין. וראבי"ה דס"ל דנאמן לר"ך לפרש הא דאין כוונתן ומהינין לו היינו האדרכתא כפירוש רש"י ז"ל, וכתבת דל"ל להגיה שלא כדברי ראבי"ה עכ"ל. הנה אומר אף כי ודלא שקושייתך קושיא מ"מ אין להגיה הספדים שהרי בחושן המשפט סימן ל"ע כתב הטור ג"כ בלשון המדברי בעלמא וקושייתך שהקשים הקשה שם בעל בית יוסף ורא"י אף אם נאמר שקושיא היא אמיתית מ"מ לא נאמר שטענות נפל בכל הספדים בדבר אחד גם כי אי אפשר לתקן בטור במלגה לא ע"ש. ובחיון הקושיא ל"ל לומר דס"ל למדרי וטעור הא דאין כוונתן ומהינין לאו משום דאינו נאמן אחר כך לומר פרעתי אלא משום דזיונתא סבר לני דינא לכתוב דבר שלא כהוגן כדבר דנאמן שכתב רש"י. ובוש שלוחך ויסגה כהשק אוהבך משה איסרלש מקראקא :

למ אשר הקשיה במדרי פרה אחד דיני ממונות ע"א. מה שכתב להשבע להכחיש אם העד אש"פ שפטר עולמו בטעונו זיטו לאלתר נפסל מכאן ולהבא לעדות ולשבועה שהרי בעל דינו וסעד אומר דשקר שנועטו ודוקא בפקדון אבל לא במלוה עכ"ל. והקשיה דמה חילוק בין מלוה לפקדון מאחר דכבר נשבע דלא חלקו בגמרא בין מלוה לפקדון רק קודם שנשבע אבל לאחר שנשבע נפסל בשניהם וכוונתו פסק הגדול שפירש עכ"ל שאלתך. הדין עמך אבל הקושיא אינה כלום דדקדק ריב"א בלשונו לומר מינה לאלתר נפסל מכאן ולהבא כו' ור"ל לאלתר בשעת הכפירה ונ"מ אם הטיד בין הכפירה לשבועה ואם לאו ודוקא בפקדון כו' ובעל ז"י חידך קושייתך בח"ס סימן ל"א דמיון אחד ומה שכתבתי ל"ל. ואין להקשות דא"כ בלא שבועה עמך דהא הטיד נפסל מיד לעדות ולשבועה, יש לומר דס"ל כמו שכתבו הגהות מדרי פ"ק דמניעה (דף קמ"ז). אם כבר בפקדון ולא נשבע כו' לא נפסל ולכן לר"ך שבועה דבלאו הכי יכול למימר שהים רואה לשלם א"כ י"ל דס"ל לריב"א כסדרת ריב"ז שכתב המדרי פסק כל השבועין (דף ע"א:). דטעור במלוה ונשבע עליו דכשר וכן ל"ל עיקר. ומה שהקשיה במדרי דשנועטו סוף שבועת הדיינים בחשבות מנה"ס דקאמר דהא מ"מ זכא הבעל בחאי הנכסים כו' עד ואי נמי הלכתא כו' אליעזר דאמר יורשים נשבעים כו' והקשיה דלא נאמר דהיורשין נשבעים א"כ בעל יורש מנח בכת פירשה אם ח"כ ס"ל ראוי לגבי הבעל דהא האלמנה מהה אחר מיחה בכח ואין הבעל נוטל בראוי כעמזוק. וכו' חורף שאלתך, ואינה דודאי גם לר' אליעזר נשאר אחסא סברא דלא מיקרי ראוי מאחר דמחוסר גובינתא דאל"כ גם לר' אליעזר לא יעול בנכור פי שנים אם מחסא האלמ אחר כך ואינו (דודאי לענין זה הנכסים בחזקת אביה קיימי) אלא דקאמר ח"כ אליבא דר' אליעזר דאמר יורשים נשבעים א"כ הבעל לא יעול מנח דלא יוכל להשבע (כלומר דהסתה הקיימת אומרת שאש"פ שלא בלא הנכסים לרשות אמה בחייה מ"מ עדיין היא עומדת במקום אמה לגבות כחובתה ולישבע) ועל

המזון שכלהם הנאמר שם הוא פת עולמו כידוע שאין מברכין ברכת המזון רק אפת ס"ה שנאמר שכלהם הנאמר אלא שלש סעודות הוא ג"כ חמוץ על לחם ממש ורואה שפרק בלשם שאכלו כו' כמו שהביא הכס. ואין להקשות מאי אולמיה דלחם הנאמר אלא ברכת המזון דנאמר שהוא פת דוקא מלחם הנאמר אלא שלש סעודות, דשגוי הסם שנאמר ואלתה ושבעת ועיקר שגשגיהם היא בפת או מטעם אחר ועל כרחק אהה לר"ך לומר כן שהרי איבא למ"ד דיואלין כהעודה שליטת במויני חרנימא א"כ ש"מ דלחם האומר בקרא לאו דוקא, והוא מבואר :

ך שאלה רביעית בסוף הגהות דשבת (דף קפ"ג ע"ג) דכתב ארבי"ר יואל מיהו לפירש"י גבי עיר של רבים כו' עד יפה דנת להסיר כו', ודקדקת משם דמשמע אבל אי הוה דין כרמליה לר"ם שליו אז לא הסיר יפה והקשיה על זו ממה שכתב אר"כ דאף בר"ה הואיל ויכול להביאו ע"י מחילת בני אדם שרי אמירה לבתי כו'. ורא"י אף אם הוה רשות המור שרי מהאי טעמא דאין לומר דעלול מה לא מיקרי מלוה דא"כ אפי' בכרמליה ממי אהור כמו שכתב ראבי"ה דאף בדרכין לא שרי רק דוקא לדבר מלוה. וכו' מורף שאלתך ויפה הקשיה בזה אבל על פי האמת נראה לי דלא קשה כלל. כ"ס דעמי, המדרי קולר דברי תשובת ראבי"ה וראבי"ה האריך בשבועתו וכתב בדבר טעמים בדרך משא ומתן לדון כדברי ר' יואל ולכן בתחלה בלא לו סיוע מדברי רש"י גבי עיר של רבים כו' ואר"כ הטעם בפלפול לומר דאף אם הוה ר"ה יש לגדל להסיר מטעם שכתב לבסוף רק שכתחלה לא הוצרך לירד לחלוק שהוא וכן דרך המשיבים לבאר כל חלקי הדין הנופלים בשנין השבועה. וכו' ל"ל על פי האמת אף באשר ידעתי כי חידוך זה לא יכנס לאוני מעלתך כי אני בזה כמרחיק פדיו, לכן אומר שאף בדברי המדרי לא קשה מיד, חדא דכ"י מה אי אפשר לעשותו ע"י ישראל אפילו ע"י עמילות של בני אדם דכרי המת עוקף מלך עולמו ואסור לגלותו ושרי ע"י כהר וחינוק ומי יאמר לך דס"ל לראבי"ה דהרי בר"ה ע"י כהר וחינוק דלמא ס"ל כר"ה שכתב הבור סימן ש"א בשמו דאסור וכן כתב סר"ן פרק המניע ורא"כ עיקר הקושיא ליחא, וכו' דאף אם נאמר דאשכח לעשותו ע"י מחילת מ"מ לא קשה מידי דבלאו קושייתך קשה הסם מה קאמר הסם ויכולה דאיבא למימר דאמי להחלושי ב"ה אהור אמירה לבתי אפילו איסור דרכין ט' הרי אמר החלה דאף בר"ה עולמו שרי מאחר דיוכל להביאו ע"י מחילת של בני אדם כו'. ודע כי זאת הקושיא הקשה הרב הגדול המחבר סר"ב ז"ל בח"א סימן ש"ז והינה הדבר דלמא אחי לאחלושי בר"ה כו' ר"ל דאמי למחלף שג"ר איסורים באיסור ר"ה דהיינו דאיבא הסם רואים בדבש ואיבא אוחסא מילתא ואחו למימר דכמו דשרי אמירה בר"ה ס"ה דשרי בשאר איסור ואחו להסיר אמירה גם בשאר איסורים (ולכן) הכל אהור כמו שמסיק הסם, כן ל"ל פירוש דברי ראבי"ה וכן קבעתי בחידושי א"ח שלי הנקראים אר"ב ב"ה הידוע למעלה. ומעשה גם שאלתך מיושבת דבניעשה דר' יואל הוה נמיחש משום דאמי לאחלושי ולכן לא הוה גברי כלל אי הוה ר"ה ולכן הוצרך לעמאל דמי כרמליה דלא ליכא נמיחש לאחלושי דודאי הכל יודעין דכרמליה דרכין :

ך שאלה חמישית יש פ"ק דהענייה במדרי דקאמר ויזכיר שחריה א"כ יסברו כו' עד כי בערבית חו"ן ש"ץ מתפלל בקול רם כו', והקשיה בלא טעם זה נמי הרי איבא נמיחש לחטויות דאיתן ששאלו נכחים חזירו לשנה הבאה ויהיה בסן חטויות, י"ל דלא הוה חישיון

שאלתו למעלה. הנה דע כי לא נכדי עם מעלה רק כי כל דברי מועתקים אות בלות מגוף כתיבתי כי קשה עלי השמא לכחוב כל עיני פתימים ולכן אי מיה גוף הכחב באלוהי ואי מיה להעתיק הדברים לשלם למעלה או לאחריהם השואלים ממני אבל הילול לי לשלם דבר ולחטום עליו עד שזרע ואחזקרו אם הוא פעני ולכן ודאי לי שאין כאן טעות סופר אלא מיעוט חקירתך בתשובתי ושאלתי נחשו להשיב על כל דבר העולה בדעתך בעיני תשובתי והיה לשיאלך לחפור ולעיין בכל הלדים באלו המלא הענין שצריך ולא לשלם בעיני בחסרון הכוח. והנה אעתיק לך שנים פס שכתבתי אז על קושייך שם וז"ל שאלתי בגוף כתיבתי ומה שהקשית במרדכי דשנועות סוף פרק שבעה דידיים בתשובת מוה"ר דקאמר דהא ממ"ז זכר הבעל בחי' הנכבדים כי עד וז"ל הלכה כרבי אליעזר דאמר יורשין נשבעין כו' והקשית דהא אמר דהיורשין נשבעין א"כ הבעל יורש מכה הבת שירשה אמה (ה"ל) ראוי לגבי בעל כו' עד ואין הבעל נופל בראוי כבמה"ק וכו' חורף שאלתך ואינה. דודאי גם לרבי אליעזר נהדרת אותה כבדא דלא מיקרי ראוי מאחר דמוחרס גוביינא דא"כ גם לרבי אליעזר לא יעול הבכור פי שנים אם מהם האם אח"כ ואינו (דודאי לענין זה הנכבדים בחוקת אביה קיימי) ע"ל בתשובה הקודמת) אלא דקאמר א"כ אליהב דרבי אליעזר דאמר יורשין נשבעין א"כ הבעל לא יעול מכה דלא יוכל להשבע (ע"ל בתשובה שקודם לזו) ועל זה משיב כו' אבל פשיטא דאיו ראוי מכה סברא הראשונה כן ל"ל בשאלתך. עד כאן מלאתי בגוף התשובה שהשכתי מלא ומקדם ואין בה חסרון כלל כי ודאי אותה סברא דלא מיקרי ראוי נשאר לכ"ע בין לר' אליעזר בין לרב ושמואל אלא דקאמר מתחלה ממה נפשך לומר בין יורשין נשבעין ובעלין או לא דיונה הוי מטעם דלא מיקרי ראויין הוא עובאר בדברי הראשונים אלא שעיניי כאשר ידעה שאני לומד דרך קלה הן נכתיבין בהם איני ימלא בהן עיקר ח"ל ודי מזה. והנה ראיתי בכתבת מעל' דחדשים עם ישיבם שאלות ופסיקות אשר נכתפתן בנן במרדכי ובערוים ועשה אשיב. כחב מעלתך ח"ל כחוב במרדכי פרק גיד הנסה (דף תשל"ח). מעשה בל אודי בתרגולת שמועם ושלוה ביד כותי כו' עד והסתרי ליה כיון שבעל התרגולת הוי מכיר אותה כדברי ר"ת כו' ודברים אלו אינן מובנים לי דאף שבעל התרגולת הוי מכיר עדיין יש לחוש שמא הכותי נהן לשווע התרגולת אחרת לשמוע והתרגולת זו שחב הכותי ומה סימן הוא זה ואם חסוב סימן א"כ גם לדברי הרי"ף והרמב"ם שפסקו כרב בבשר שנחטלם מן הענין הוי שרי. וכן כחב הרמב"ם פ"ח. ואי לא מיקרי. סימן אף לר"ת אסור דלא שרי ר"ת אלא בבשר הנמלא במקום שהניחו אבל אם מלאו במקום אחר או שלחו ביד כותי לרי"ך סימן או פשיטא עין כמו שכתב שם המרדכי בזה"ב עמוד. וזהו המעשה שכתלם ביד כותי דעת הרי"ף והרמב"ם ור"ת שוין עכ"ל שאלתך. דע אהובי כי מבואר בגמרא בהדיא דבנמלא ביד כותי הוא עדיף הנבשר שנחטלם מן הענין והיינו דוקא במקום דליכא למיחש לנדיפה כמבואר בגמרא לדברי רב המהמיר בבשר שנחטלם אע"פ שאין אלו חוששין שנחטלף בטריפה מ"א אסור במה עורבים ביבאו טריפה ממקום אחר והחליפיה. אבל בנמלא ביד כותי כתי האי גוואל שרי אפילו בלא סימן. ולכן מה שכתב המרדכי למעלה מוז דנשולת על ידי כתי יש לחוש בלא סימן היינו שעבר במקום שהטריפות מאויות שם דיש לחוש שמא החליפו וזהו מוכרח על פי הוכיית הגמרא ע"ש. ומעשה אומר כי ודאי השחיטה אינו סימן וכמו שכתב המרדכי בעלמו מההיא דמלא פרגיות שחוטות ואש"ה שרי לר"ת

ועל זה משיב שגם הבעל יוכל לישבע כו', ומעשה לא חלמו ששנועות הבעל הוי ראוי דמאחר דנכבדים בחוקת אביהם ולא בא לירש מאתו רק שבעה בעלמא לא אמרינן בזה ראוי וכדמייחתי ראוי כסוף השנועה לגבי ידועה חוקה בעלמא לא אמרינן ראוי ולגבי הנכבדים עמנן פשיטא דאיו ראוי מכה סברא הראשונה. כן ל"ל בשאלתך. ואם משה אישרש מקראקא :

מ בואלה

רבה שלמה רבה לנכדא רבה הוא אהובי תלמידי וחבדי הוהו סהלון כמסר"ר הירש ש"ן וכל דורך שלום רב. הגיעה כתיבת מעלתך בעת שלא הייתי בניתי כי הלכתי לק"ק גדיס על חתונת אמי ש"ן ונכדתי לגביי בשלום ח"ל מלאתי כתיבתך ושאלתך וראיתי שחזר מעלתך על הראשונה שכבר השכתי עליהם והגיע התשובה למעלה כאשר יוכר לי מנחה כתיב אשר נכתב בחמורם ולכן לא אלתרך להעתיק תשובתי שנית רק להשיב עד מה שהקשה מעלתך על תשובתי. ותחלה אני אומר דע אהובי שכל שאלותיך מיום פירודך מעמי וכן תשובתי עליהם הם נושעתיים אלני מחוברות עם תשובתי אשר ידע מעל' ולכן הכל הוא לנגד עיני כתיבתי למעלה וכן השפס כדי שיהיו סדירים קשורים זה בזה דבר דבור על הופיו ובדרך זה אין אנו לריכין לחזור תמיד בדברים הראשונים אלא לכתוב בקלה הענין אשר אנו עליו. ומעשה אחמיל ואומר. כתב מעלתך וז"ל. והנה דבריו הראשונים אינן מובנים לי מה שכתב מד כתיבתי הסיי וז"ל לדברי דא"כ בלא שבעה נמי דהא הכופר בפקדון פסול מיד דברי כתב מעלתו כתיבתי דמיד שכבר נפסל בפקדון ולא במלוה והא קאמר דוקא בפקדון ולא במלוה אבל אם כבר נשבע נפסל בשנייה. ע"כ לשון קושייך על תשובתי ולא קשה מדי דהא לא קאמר החס במרדכי דנפסל אלא אם נשבע להכחיש העד כו' כדמוכח מהם בהדיא מלשון המרדכי אלא שכתב ליישב המרדכי שמהלך בין פקדון למלוה חס איו שייך לאחר השנועה שפסל נשייח כמו שכתבתי בשאלתך בראשונה שהכתיב דגבי פקדון נפסל למפרע משעת הכפירה משהן כן לגבי מלוה כמו שכתבתי על זה בתשובתי על שאלתך ומעשה יפה הקשית א"כ בלא שבעה נמי ולמה לו לפסלו למפרע בלא שבעה כלל נמי ועל זה תיראתי דס"ל לריב"א כמו שכתבתי בגמרא מרדכי דמליעף דאף כהפירה אינו נפסל בלא שבעה אלא דנפסקו נפסל למפרע משעת הכפירה ובמלוה אינו נפסל רק משעת השנועה. ומעשה מכולק מעלי גם תלונתך על תשובתי במה שכתבת עוד שזה התיורן הוא נגד התיורן הראשון כי אדרבה שיהיה לך דקו יחדו וק"ל. גם הלך הלך לו עיני הקושיא השלישית שהקשית על תשובתי וז"ל כי מה שחירך מעל' דס"ל לריב"א כהפירה מרדכי ופרק קמא דמליעף דהא כפר בפקדון ולא נשבע אינו נפסל זה מועיל מה שאינו נפסל בפקדון עד שנשבע אבל הקושיא הראשונה מה שלא נפסל במלוה אם נשבע כבר עדיין במקומה עומדת. ולפי תירון זה ליח ליה לריב"א דעת שאינו הרי"ף ע"ל. וכל זה אינו כלום אף דברי שכתבתי דגבי פקדון נפסל דוקא לאחר שבעה למפרע מה שאין כן במלוה אבל לאחר שבעה נפסל בשנייה והוא מבואר למדין כמעל'. אך אומר במנו מייך שחשיתי היטב בתשובתי על דבריך תמיד ולא חשבור עליהם בעיניי ומחר כי עבר על אהה פוגם את שניו כי איני שולת תשובתי למעלה עד שחשבור עליה פעם ושחיס ודע שיש עיקר בדברי לפי דעה ואין אסול בטעיות אלו אשר השכח בדברי לפי כתיבתך אבל הענין כאשר כתיבתי: ומהו אבא אל השנייה מה שהקשית במרדכי דשנועות בדברי מוה"ר והשנייה עליה וכתבתי לי עכשיו כי עדיין לא עיינת בתשובה ומדומה לך שם טעות סופר ונקטת ממני שחם אשיבך שנית שאלתך הנהגה קודם

שאלות ותשובות הרמ"א ה

יחנבל בקב נשעים דהא פסג בריה בטל כמו בקדירה, ואף אם הלשון הוא מנומס: קנה אין להקפיד כאשר ידעת כי כן הוא דרכן של הגהות להיוון מלוקטים מספרים הרבם ומקובלים הרבם. ומה שהקפית בדברי העור אל"ע סימן ש"ל בסיחא דישב על המשבר מביאין סכין כו' והקפית מהסיחא דיואל דופן דלמריין דסולד מיית ברישא, ועל חיוון של מהר"ר חייק שטיין שחילק בין נעקר סולד ללא נעקר, הקפית מהסו' דחולין (דף ל"ח) מפירש"י פרק אלו נטרפות (דף ק"ח) דלא ס"ל חירונו של מהר"ר שטיין מדלא חלקו בו כו'. הנה אני אומר כי המדקדק בגמרא דערבין סוף הכל מעריבין בפירוש רש"י מפירש גבי הסיחא דיושב על המשבר דזמנין דמיקרי דכיה מייחא ברישא לא ינעק לחלק כחלוקו של מהר"ר שטיין אלא משמע דס"ל לרש"י דלע"ז דרוב פעמים סולד מיית ברישא מ"מ לפעמים דחוקות היא מייחא ברישא ולכן מקלינן לענין פיקוח נפש ולא חוליקין בהרוב כמו בשאר דברים דלמיקן בהרוב, כן ג"ל מלשון רש"י פס. ומ"מ גם חירונו של מהר"ר"ס הוא נכון ומוזכר ואחו חלוק בגמרא סוף הכל מעריבין לענין דבר אחר ע"ש. וכן כתבו הסופרים ואחו חלוק בדיורי ריש פרק מי שחא אך מוכח הסם כמו שחילחתי דשמי סכנה נפשות מדלא הקשו משם וע"ש. מה שהקפית מהסו' ופירש"י דלא חילנו כי בחולין י"ל דהסח בלאו הכי משני שפיר דמהלקי בין מהס מעלמא להגהרה וזה החילוק אמריין בכדיה בנמאל בכוף הכל מעריבין ועוד דלפטר לומר דאי נעקר סולד קודם מייחא לא הוה ממעפינן מבי יולד דזהו לידה שהכי הוא פירש לחיים אף שמתה אמו, א"כ אלו רואין דהוי כילוד קודם מייחא ולא הוי דיוו כיחוס לענין קרבן. וכן רש"י פרק אלו נטרפות יחא ליה לאוקמיה ביולא דופן ע"י פ"ט וביין הוא וביין אמו חיים מלאוקמיה דמייירי שס"א מתה ונעקר סולד החלס דלא יוכל סולד לחיות לפעמים דמ"מ הוא דבר רחוק שיחיה אף שיולד לחיות ויחא ליה יותר להוקמיה ביולא דופן על ידי פס. ואני ארכיין אף דבר זה מפירש"י שם דבלאו הכי קמה מאי דחיק ליה לפרש שם דלמו ג"כ הוא חיה אף אם מתה אמו מחייבתה הכוונה שם. אלא על כרחיך רש"י בא לישב לשון יולא דופן דקאמר בגמרא ולא קאמר סחם הכה במאי עסקינן בשחחבו אח אמו ולא יאל דרך רחם, אלא דהגמרא רחם להרין בדבר הרגיל להיות דיימו ביולא דופן סחם והסח שארה קיימת וחס ולא רחם ליישב דבר רחוק שמייירי שמתה הכה יחיו ואחם וע"י קאמר רש"י ואין לומר דמייירי דמתה חחלס על דוקא נקט יולא דופן וס"ה בשחחבו במקום אחר ויחא הוה ליה לפרש בדרך זה עמם שפירש ע"י שם שס"א מילתא דלא פסיקא וריבין לחלק בין יולא ע"י שם בין חחוסו שבוילי מתה אחם חחלס, ועל זה חידן דהא אמריין בנדה שסולד עת חחלס וא"כ אף אם נאמר דמייירי דמתה חחלס על כרחיך לריבין לחלק בין נעקר סולד ללא נעקר ולא טול ליישב במילתא דפסיקא ושמייירי בכל ענין א"כ יותר עדיף לאוקמיה דדוקא יולא דופן נקט וביין הוא בין אמו קיימת ומייירי שבוילא ע"י שם. כן ג"ל לפי דברי מהר"ר"ס. אבל אין לנו לריבין לכל זה רק כלאשר כתבתי כי לענין פיקוח נפש חוליקין לקולא כמשמעות דברי רש"י שהבאנו. עוד הקפית סוף סימן ק"ע באבן העזר ב' יבמות שנאו מביית אחר שכח הרמב"ם דיוכל כל אחד מהן לחלוק והקפית דדילמא לא אחיו חחלס ואחם מזריכה כרוז לכסונה וכו"ג אמריין בגמרא וכתבו העור סוף סימן ק"ט. יפה הקפית גם בזה אבל ג"ל לומר דשמי הכה דלמין למש לשום דבר אלא א"כ מותר לחלוק ועל כן אין מוגשין אותה מן החלילה דאם הוה אסור לחלוק א"כ גם אחיו אסור ל לחלוק ואם כן אין נחוש שמה אחיו יחלוק קודם ואם כן ממה נפשך אין מוגשין אותה מן החלילה. וזוה ברור כן ג"ל בשאלתך

דמחיר בשר שחמטל מן העין במקום שאין טריפה מליץ כ"ס בנמאל ביד טחי דבכ"ס שרי ואפילו לרמב"ם וד"ף ס"ל למשרייס בכ"ס לפי סוגיית הגמרא דמחיר בנמאל ביד כוחי אפילו לרב אלא דככה גרס קנה שחחבה פ"ט אחר ליד השוחט והמעלס מן העין בשעה שזרק מידו לאחר שחיסף קודם שהגיע ליד כוחי שחלח עמו, ומאחר שלא היה מכירם א"כ הוה בשר שחמטל מן העין שלדבריסם הוא אסור. אחם לר"ה הוא שרי. ומה שהקפית מאי שציל שכל שהרנוולת מכירה דילמא כוחי שחחבה ונתן למוח אחרת, ורחם דהמעשה הוה דבעל ההרנוולת הוה יודע שהשוחט שחט הרנוולת שהביא לו כוחי לשחוט אך לא היה יודע אם נתחלפה אחר"כ. ועל כרחיך אחר לריבין לפרש כך דאם הוה מכירם עכשיו פשיטא דמותרת דהא מהני פשיטא עין אפילו אליבא דר"ב כדמוכח בגמרא וכמו שכח הרמב"ם וכמו שמשמע מהשנוה זו בעלמא דלמיה הוה שוחט מכירה בביבחה עין הוה מהני א"כ ה"ס בעל הרנוולת נמי אלא ודאי לא הוה אומר עכשיו לאחר שהביחה כוחי שחחבה הוה שחמטל שחחבה אלא שחמטל מניד שחחבה שרנוולת שחחבה שחחבה הוה שוחט הרנוולת של כוחי אך אינו יודע אם נתחלפה אחר"כ ביד כוחי. או אם נתחלפה בין שחחבה קודם שחחבה ליד כוחי והוה אסור מכה בשר שחחבה ולכן הולך להחירם מכה דברי ר"ה. כן ג"ל. ועל שכתב רמב"ם בלוחו דה"ס סוף ע"ג שם אחר הקטע מעל' שליו קושימו חוקות כאשר בא בכחב, ג"ל לומר דס"ל לראב"ן דאין הקדירה מושיל לתבשיל ואין התבשיל מושיל לקדירה ובשיין ס' בקדירה כדי לנטל החלב שפילס עליו כדי שהקדירה לא חיעשה נבלה ואז חיינו לריבין לשער מן התבשיל נגד כל הקדירה דדילמא מתפשט בכל הקדירה ונעשה נבלה שחחבה מ"מ גם הקדירה אסורה אפילו י"ט בו ששים דילמא אינו מפעפע ככולו ולכן אנו לריבין ששים תבשיל מן הטעם דדילמא נכנס החלב מיד לרובט ואינו מתבבל בקדירה כמו שח"א דעת קנה מפרשים. ומשפחה כל דבריו נכונים ואין אנו לריבין להגיה שום דבר. כי אחר החלב ששים ששים בקדירה אינו נעשה נבלה והתבשיל שומר מאחר שאין אנו לריבין לשער נגד כל הקדירה ולא הולך לבאר לריבין בתבשיל ששים נגד הטעם שזה פשוט ביצורו כדון שאר איברים. וגם הקשה אחר"כ וא"כ הלא החלב כו' י"ל ואף אם אין אנו לריבין לשער נגד כל הקדירה מ"מ י"ט לאסור מכה מין בנימו וכושי כו' וכן עשה רב מעשה לאסור הקדירה ולהסיר התבשיל מעטם שכהבחי בדברי ראב"ן. כן ג"ל וס"א אחם. על מה שהשיב לי מלחך על השוכחי בענין אף קרי ליה חינוך דלא חייב ולא עשם בדיבות קטנות, לא חולק להשיב כי לא הגיע אחרו כחב לידו ולא ידעתי מהו. ועל דבר הגהות מרדכי דחולין (דף ע"ג) ריש ע"ב) בענין סכנה שפילס למחלב וכויליחה עם סכך והחזירו סכך לקדירה כו' אשר הקפית על גבן ס"ה ס"ה שכתב ולי הריוס ק"ל למס אפילו סכך אינו מותר אם י"ט ששים מן הזבוב דע"ס בריה בטל וכו' דודאי מותר עכ"ל ס"ה ס"ה. והקפית מאי פריך שפירש מייירי בדיבא ששים בכף דאי בדיבא ששים וא"כ אסור א"כ הקדירה הוה לאסור מיד מן הזבוב. יפה הקפית אבל חשקה דגם הוא פריך בכח זה ולכן הקטע מאחר דחסא זבוב וסחם קף איכא ששים בכף נגד הזבוב אחרי לא יחא מותר דהא פ"ט בריה בטל כמו בקדירה ע"מ. והא דלא פריך בקל"ס מ"ט כף על קדירה י"ל משום דהוה אפטר לשטיי דס"ל דמכ"ס דאין מבעלין איסור בששים ע"י כלי דדילמא איס מתפשט בכל הכלי וכדאמריין נבי עשה חלב שפילס על הקדירה לדעת מקלח מפרשים ומהר"ם עלמו סוכר שם ק מה שאין כן בקדירה שהמאכל הוא ששים נגד שחחב ועל כן הולך להקשות מסבירא דנפשיה למס לא

ביום או איבה ודבריו מספיקים כגון דין להחיר אספיק
 עלמיו בדבריו עכשיו ולא חלוק עליו ביו ומ"מ לפי דבריו
 אין להחיר רק במקום דליכא למיחש לביוש או לאיבה אבל
 במקום שאין מכיזין אותו ושואלין אותו סו"ק יקראו אותו
 למ"מ לפי הדין עמימי יצטרך לעלות על שם אבי אבי .
 וזו ה"ל לפוס ריטעא . נאום משה איסרלש מקראקא :

מב בימי שפתיי מתוקים וערבים , מים חיים מפיו
 נשאלים , חברים לקולו מקשיבים , ומנחלי
 חורו מתחממים וסכים , ס"ס האלוף ס"ס כיני ועוקר
 הרים , כמכ"ר משה י"ו . היקר כמר יוסף כ"ץ הגיע פה
 ק"ק וויזו"ה ל שלום ודרשתי ע"ד הפטורין שסיה לו להביא
 עמו כפי טובה הטובים שמסרתי לידו והאן אמחלה לדבריו
 שלא היה אפשר להביאם לעת הזאת עד אחר היריד מלובלין
 יסיו נשחין פה לירי ע"י איש מוקדם ומלוךף לזו אודיע
 למכח"ר שביום אחרון של חג קבלתי אגרת אחת מידי
 מעכח"ר ומיד מולאי הסג יתיי מוכר"ה להשיג דרך
 פעמי בשקין בלונן שלא נחתי מענה למכח"ר על מחשבו .
 והשתא הואיל ואחא לידן לכתוב למעכ"ח בזה העסק אימא
 נס מילתא נמס שכח לי מכח"ר בהאגרת הסיא , ולא
 כמיש על דברי מעכ"ח כי ידעתי כי כל דברי מכח"ר
 מחזרים מיוסדים על אדני השכל וכתפומי וזב במשכיות
 כסף רק אבוא לפני רום מכח"ר בדרך משא זמון אולי
 אבנה מדברי מעכ"ח . והנס מכח"ר כחב אלי בזה השון
 אמס אפשר לזכות הסופר במשפטו ולומר שהרשאה לא
 סיהם ופסלח כלל מחמת שיהיה מוקדמת בזמן בלא עינת
 מעכ"ח שכתב שאפשר לתלות הדבר בטעות הסופר כי אף
 לכתחלה יש לכתוב הרשאה בלא זמן כלל או להקדימה לא
 לאחריה כמו שכח המדברי צמרוס וכו"ס דשבוטות וכו'
 ע"כ לשון מכח"ר . על זה איש למכח"ר התגלותי שלא
 התיי בשטיה זו על דרך זה כלל לפסול שער הרשאה שבביל
 שיהיה מוקדמת כדרך שפסלין שטרי הלואה ומקח וממכר
 המוקדמים כדי שלא יערפו לקוחות שלא כדון כי אין יעלה
 על דעה שבשטרי הרשאות ייחוש לערוף מלקוחות שפאמר
 מפני זה ששטרי הרשאות המוקדמים פסולים . וגם מה שכחב
 רביו שמחה ז"ל צמדרי בפרק מרובס שאין לריך לכתוב
 זמן בשטרי הרשאות דמה לי אם הוא מוקדם ומה לי אם
 הוא מאוחר , לא בא רביו מחמת ז"ל להשיטתו זה ששטרי
 הרשאות כשרים שהף שאין כתוב לי אם זמן לי גם שטרי
 הלואה כשרים אם אין כתוב בהן זמן רק שאינם עורפים
 ממשעבדי אבל בא להשיטתו שא"ל לכתוב בהן זמן כי הזמן
 לא מעלה ולא מוריד בהן כמו בשאר שטרות דאילו בשאר
 שטרות אם כתב בהן טורף מלקוחות מאוחר זמן ואם אין
 כתוב בהן זמן השטר כשר וגובה מבני חורין כי הלקוחות
 יאמרו לו קיינו קדמם לשטרך . אבל לסקדים הזמן אף
 בשטרי הרשאות כונר רביו שמחה ז"ל ג"כ שאין להקדישו
 כלל לכתחלה כאשר משמע משלוש שכחב שאין לריך לכתוב
 זמן בשטרי הרשאות דמה לי אם הוא מוקדם ומה לי אם
 הוא מאוחר , דמשמע דמה לי אם הוא וכו' הוא נתינה בעם
 למה שאין לריך לכתוב זמן בשטרי הרשאות כמו שטרא
 חועלה לכתוב זמן בשטרי הלואות דהסס בשטרי הלואות
 אם אין כתוב בהן זמן כשיבוא המלוה לערוף מלקוחות
 לומר ששטרו קודם למקחו יאמר הלוואה אדרבא שערד
 מאוחר למקחו א"כ יהיו מחולקים על שער הלואה אם הוא
 מוקדם או מאוחר לנקמו ולקמי יערפו בעל שטר הלואה
 מלקוחות אבל בשער הרשאה אם אין כתוב בו זמן אין
 הספק כי אין בו דיישא אם הוא מוקדם או מאוחר , והו
 מה כהנה דמה לי אם הוא מוקדם ומה לי אם הוא מאוחר ,
 ואם דעת רביו שמחה ז"ל כפי שבבין מעכ"ח מדבריו
 שהף לכתחלה יכולין להקדים הזמן בשטרי הרשאות סיה לו
 לומר

בשאלתך אשר שאלת . וע"ד אשר בקשת ממני לכתוב למחומי
 שמעון גינצבורג , הגס לך כחב מיוחד אליו ויהיה לך לעינים
 בכל מקום אשר חלך ויהי זה שלוחך וכסאך יגדל כחשקך .
 נאום ארטנר משה איסרלש מקראקא :

מא עתה לא יבוש יעקב ופניו לא יחיוור כמה שטורס
 בעיני בן המומר שיש לקרותו למ"מ כמו
 שרגיל בו מקדם כדי שלא יתבייש בדרים וכבר טורס זקן
 שישיש ס' א"ן שארי מוכר"ר מאיר מפדוואה (בכימן ל"ס
 נחשוכחו) . והנס תשובתו דפסח ומונחת ביד רבים ובחמת
 שמיני ריסי כחבי משלחו ניכר שראש אחת השוכס אלא
 שהעלימה לפניו לנדקו נבלכות והאמר כי מאחר שסדבר
 יא לא סיהר מי יטוא אחר החלך אשר כבב עשאו וכ"ס בדבר
 שטעמו ונימוקו עמו ורואה לדבריו לפי חז"ל מהלכות גיטין
 שכותבין בנג שם דיהדות ולא שם של כותים אע"פ שכחבו
 הכותפות דגיטין (דף ל"ד) : חליה להזכיר שם כותים בנג
 שכותבין בו כדה משה וישראל ואפ"ס כותבין בו שם
 דישראל שיהי לו מקורם ויחן חוששין לשם רשעים ירקב,
 כ"ס לפי הרמ"ה לק"ה כן למ"מ שם הזכרת דת משה
 וישראל ולפעמים מזכירין בנ"ס שמות הכותים עלמן כמו
 שכבב מעלה כח"ר והוא נחשוכס ה"ל ובחמת שאני
 מהשק בדבר זה כי מאחר שקוראין אותו למ"מ על שם
 אבי אביו יתקן לכתבו בנג על שם אביו אלא כל האחרונים
 לא הביאו ראיס להכיבם גיטין רק מקראקא למ"מ ואפ"ס
 שכבר גיטין שלנו נמלא שבס"מ עולה על שם אבי אביו
 וכן כשחותם עלמן על שער חותם על שם אבי אביו ובנג
 כותבין שם אביו מ"מ יש להתיישב בטעם הדבר ולדעתי זו
 היא הוכחה שבהי מוכר"ס נחשוכחו ה"ל על שם הר"ר
 נשחלי מאו"ב"ן שהיה מחשבת הרמ"ס שחולק על ספר
 חסידים ומ"ל דיש לקרותו בשם אביו ולא כחב שם מוחס
 הסוכס . ולי נראה שלוחת נחכוון כי כן מלינו נחשוכס
 הרמ"ס שהביא טעור סוף סימן קכ"ע דיש לכתוב בנג
 על שם אביו ולא ע"ס אבי אביו ואפילו דדיעבד פסול אם
 נכתב על שם אבי אביו וא"כ אין מלינו דינו ורגלנו בנ"ס
 שאין יעלה למ"מ בשם אבי אביו ויפסל בזה אם נכתב כן
 הגס הס דברים הסותרים זו אח זו ולכן נראה דדולחי ספר
 הסחיים ומכר"י ז"ל בעל הסומח הדשן (סימן כ"א)
 שכחבו לקוראו בשם אבי אביו לאו דוקא ליינא כתבו אלא
 לפנא טובס קאמרי לכן שלא יעלה בשם אביו כדי שיחביים
 אביו ויכפר לו קלח כמו שחלבו בחוקים שגייר לעומת אביו
 אבל לא מטעם שם רשעים ירקב דלא שייך בכה"ג דאש"ג
 דליחא סוף פרק אחר להס הממוס (דף מ') : דלא מסקינן
 בשמיירו היינו דלא לקרי אחר על שם אבל שלא להזכיר
 שרע עלמן לא מלינו שטרי הסורס והסביאים וכל התלמוד
 מלחי מזה כסוכין שם הרשעים שערדו ולא גרע שם
 הרשע משם ע"י טלמא שחאמר בה לא ישמע על פיך ומכל
 מקום מותר להזכיר בכל שם שאינו נשנה אלא לנגחי
 וכמו שאמרו אם קורין לה בית גילוי קורין לה בית כריח
 וכו"ס אם סיה שמה מתחלה כן שלא נשנה מותר להזכיר
 בלוחי שם דמשיחא צמדרי (פרק א' דע"א) ובהנסת
 מיימוניות הלכות ע"ז פרק ס' . ועוד דלא שייך דלא מסקינן
 בשמיירו אלא בשם שלא מלינו בליש אחר תמן מאוחר רשע
 אבל שם השטותף לרבים הלקדמס כן אין לחוש לזו וכמו
 שכחבו כהדיה הסופות ר"פ (כתרא דתשובות) . (דף ק"ד) :
 ופרק אחר להס הממוס (דף מ') : מכל זה נראה דלין
 לחוש בהזכרת שמו ומס שכחבו הסחידים לא כחבו אלא
 מטעם זה שכחבתי וא"כ כל שאין הכן חושש לזו אינו מעכב
 ויכול לעלות למ"מ בשם שירש ולכן בגיטין שיש לחוש
 בשויו שסס החיוו הדבר על דינו וכחב שיש לכתוב אביו
 שטרא שיעקב . כן נראה דליח דלהלכ אבל מאחר שראיתי
 לבישים ה"ל נחשוכחו שלא חסיר מטעם זה אלא מטעם

שאלות ותשובות הרמ"א מא

ג"כ לא הייתי חושש דהא כתב הכתב"ג בהלכות שולחים שאין הכתב יכול לדחות המורשה ולומר לו שמה המלאכה הכרשה אחר זה יאמר לו מן לי הפקדון והכרחי וזו תהא בידך ואם הכרשה אחר הוא הפסיד את עלמנו והפקד פטור שהרי בהרשאתו נתן. אבל דלגחי על ענין שלישי, כיון שזדופ אללי האמת שהסופר עשה ופקדים הזמן שנה אחת והעדים לא הרגישו גם כן כאשר אמר המורשה בעלמנו ואם הייתי ונתן הכתבון ביד כמר יוסף כ"ץ בהרשאה זו ואשר הממון נאנס ממנו בדרך ה"ו ואיכא למיחש שמה היורשים בק"ק קראקא הרגישו בהקדמת הזמן ושהקו ואם העדים לא היו בק"ק בזמן הכתבון בשטר בהרשאה היו יכולין היורשים בקל למלוא העדים לאחר זמן שיזימו עדי שטר בהרשאה בעממו היחס במקום פלוני בזמן פלוני ומאלא בהרשאה מווייפת למפרע ואצ"ג דעם כל זה איכא לומר שאלו היורשים יכולין לחבוע ממני הממון שהייתי מוסר ליד כמר יוסף כ"ץ בהרשאה הכיאה שאין אונם גדול מזו כי מאי כוס ליה למעבד שבה בהרשאה מקיימת כב"ד ובי ארע שטרי. שטר היו נעשים וזממית דאם נחוש ליה אין לדבר סוף שלעולם הנה בהרשאה הכיאה נכונה וזממית דאם מקום השטרות והמחילות שהיה עושה לי כמר יוסף כ"ץ מאל היורשים ככת בהרשאה הכיאה שאין להם עוד עלי לא עשה והביעה ותשבון מכל מה שהפסיד ויכל לדבר הים חספא בעלמא, ואף על גב דתניא בפרק אחד דיני ממונות (דף ל"ג.) שטר עממו הייחס במקום פלוני השטר כשר וידעו כשרים שמה איחורו וכתבובו, א"כ ה"ג נימא גבי הרשאה זו שמה איחורו או הקדימו וכתבובו ונדחה חששא דדי, מ"מ דכתיב איכא למיחש שמה היורשים לגם סיניא העדים. כב"ד ואמרו שהשטר בהרשאה בזמן כתבובו ואח"כ כשישו נעשים וזממית לא אמרינן. לוד שמה איחורו וכתבובו כנה שכתוב בפור מ"מ סימן ג"ג. וז"ל לשיך אין עדי השטר נעשים וזממית עד שיאמרו כב"ד שטר זה כתבובו בזמן ולא איחורו וכו'. וכן דעה הרמב"ם ז"ל (פרק י"ט מהלכות עדות) והר"ף ז"ל (בפרק מרובה) וכו'. ז"ל כפ"ב דכתובות. ואל"ת א"כ איך מולין ממון מיד המחייק בהם בהרשאה שלעולם ידעה המחייק בממון את המורשה בעממה שמה זמן שטר בהרשאה מוקדם או מאוחר בעממה ועדי השטר העידו כב"ד שבזמן כתבובו ומאלא שיכולין לסיח נעשים וזממית, יש לי לומר דודאי גספס לא אמרינן הקדימו או איחורו זמן השטר בעממה רק אם הקדימו או איחורו עשו בזמנו ואח"כ ליעבד נעשים וזממית אף כי לא יאמרו כב"ד שבזמן כתבובו אבל בנדון דידן שהמורשה בעממו הודם ואמר שהקדימו הזמן בעממה למא לא יחוש ככל אחד :

לומר רבותא כפוסם שפרי הרשאות יכתוב זמן ואני אומר שאף לכתחלה יכולין לפקדים הזמן בשפרי הרשאות. וא"ת להשיב לי בדוחק שרבינו שמחה ז"ל דבריו בלשון לא זו אף זו ולתקן דבריו דמה לי אם הוא מוקדם כאילו אמר דמה לי ג"כ אם כתוב בזמנו מוקדם, אם כן הוא ככתב דבריו בדרך לא זו אף זו הים לו לומר דמה לי אם הוא מאוחר ומה לי אם הוא מוקדם כי בשפרי הלוואות המאוחר כשר והמוקדם פסול, הלכך לעני"ד מתוך לשון משמע שלא בא רבינו שמחה ז"ל לומר שיש לכתחלה לפקדים הזמן בשפרי הרשאות ואפשר שטעמו כמו שכתב רבינו ירוחם בנתיב ד' חלק ד' בשם הרשב"א ז"ל בענין שטר מאוחר מ"מ אף לאחר לכתחלה דמיחוי כשקרא וגם וכול ליתן פנים אחר שאין לפקדים לכתחלה הזמן אף בשטר בהרשאה הפני שובל להגיע הפסד בזה המורשה לפי רעה הר"ף ז"ל (ב"ה בפרק מרובה) והרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' שולחים) מי שהרשע לאחד ורצה לבעול פסולות והרשעות לאחר רשאי. וכתב הרשב"א ז"ל בסיומן אף וע"א שמה הכרשה אם כמנון ואח"כ הרשע אח לו הרשאה אחרונה מבעלת אם הכתובות וא"כ בנדון דידן איכא נפקותא גדולה שלא לפקדים הזמן בשטר בהרשאה כי לפעמים שיעקב הכרשה לראובן באתר בניסן להוליא מרובו מיד המחייק בה ואח"כ נהחש בהרשאה את ראובן עשוי שחיו מהמינו או מפני שמה אחרת והרשע את שמעון נאחד באייר והכרשה בהרשאה אחרת מבעולם ואם העדים יקדימו הזמן בהרשאה של שמעון ויכתבו באתר באתר כן בלא לייבא המורשה או אף בדיעבדו ומאלא שהאחרונה תהיה ראשונה ולא תהא כונה בהרשע מקיימת שרלס לבעול בהרשאה ככתב לראובן. וע"ד יש זכ קנה לחוש ג"כ שלא לאחר הזמן לכתחלה בשטר בהרשאה. ואח"כ גם שאין בכותבין זמן כלל איכא חשש שלא יתקרב אחר בהרשאה ראשונה או שניים, איכא למימר שיש הרבה לזכ שיכתוב בהרשאה שניים איך הוא מבעול בהרשאה שמסר לראובן אבל כשיקדים זמן בהרשאה כולליל כאף בכתוב בשטר בהרשאה שמסר לשמעון איך הוא מבעול בהרשאה שמסר לראובן אכרי איכא למיחש שמה הכרשה את ראובן באתר בשבת ואח"כ הרשע את שמעון באתר באתר ובעל בהרשאה שראובן ואח"כ חזר והרשע את ראובן באתר גיטין ובעל בהרשאה של שמעון, וכחששא זו נרמין בפרק גט פשוט (דף קצ"א:) והביאו הכת"ב ב"ה מלוס ולזכ שפרי עקב וממכר שלא נכתבו בזמנם אפילו הם מאוחרים פסולים שהרי אפשר לפדוף בהן שלא כדון כילד בנות שהרשע מוקדם וקדם השטר מיד בלוקח קודם שיגיע זמן השטר המאוחר ויוליא הלוס השטר המאוחר ויאמר חורסי ולקחתי מתך פטם שניים ומאלא מוקף שלא כדון :

וראיה נדון דידן שהמורשה שיואלה מתחת יד כמר יוסף כ"ץ שדילג בה הסופר שנה אחת וכתב בזה ש"כ לפ"ק וביה לו לכתוב שנת ש"א, לא יסחה הלוואה לאמר שהכרשה פסולה עממה שיהא מוקדמת כמו שפסליקן שפרי הלוואות המוקדמות כדי שלא יטרפו לקוחה שלא כדון כאשר כתבתי ג"כ לעיל. וגם לא שייך נדון זה שום חד מתרי עממי דלעיל, לא מעממא קמא דמיחוי כשיקרא כיון שכבר נכתבה ונתחמת בהרשאה לא פסליקן אחס דיעבד כמו שלא פסליקן שפרי הלוואות המאוחרות לפי דברי רבינו ירוחם שכתב בשם הרשב"א ז"ל שאין לכתבו לכתחלה דמיחוי כשיקרא, וגם לא משום שיעמא בתרא דשמה הכרשה היורשים בק"ק קראקא לאדם אחד ואמר ק' כרשו לכמר יוסף כ"ץ ומאלא כמר יוסף כ"ץ הוא המורשה האחרון ובעל המורשה הרשון ועשוי שהקדימו הזמן בהרשאה של כמר יוסף כ"ץ שנה אחת ומאלא שיהא הים המורשה הראשון והרשעות תהיה מבעולת, משום הא

ראי לא מסתפינא הייתי מילי חששא אחרת בנדון דידן כיון שצוים שנגלה לשם אללס מפטירה האלוף כמוסר"ד משה ז"ל עד זמן שנכתב בה הרשאה יש באמת ימים מועטים א"כ יוכל להיות שפרי בהרשאה יוכלו לסיח נעשים וזממית באופן זה שיבואו שני עדים ויעידו איך עדי בהרשאה היו עממה במקום פלוני בתמידות ימים רבים קודם שזדופ מפטירה האלוף ז"ל ה"ל עד יום או יומים אחר זה נכתב בשטר בהרשאה וזה הוא דבר שביח אללס באשר אחס סולכיכ תמיד חוץ לעירכס על הירידים אבל אי אפשר לומר שמה איחורו וכתבובו רק לומר שמה הקדימו וכתבובו. ועסה אבוא לדון אם שייך לומר כאלן שמה הקדימו וכתבובו, דהא דתניא בנתייחא שהבחי לשל שטר שכתוב בו באתר בניסן שפרייבט וכו' עד שטר שטר ועדו כשרים שמה איחורו וכתבובו, איכא למימר בין לפירש"י ז"ל שפי איחורו וכתבובו שלא כתבו השטר בזמנו אלא איחורו מלכתבו וכיוס כתיבתו היו במקום אחר כמו שהעדים

אומרים

שאלות ותשובות הרמ"א מב נו

אומרים שהם כתבו עם המקום שראו בו ההולאה בין לשאר המפרשים ז"ל שפירשו שהשטר בזמנו נכתב ובלאו מקום שנכתב היו אלה שהם איחרו הזמן ולא כתבו מאותו הזמן ואפשר כי כיום הכתוב בשטר היו במקום אחר איכה למימר. עממל לשי המפרשים למה איחרו וכתבו בהנחה המולה ומהל שלח דרופ לקוחות רק מזמן האחרון ולפירוש ז"ל איכה למימר עוד ג"כ שהתשלום מכתוב השטר עד אחר זמן וכתבו אח"כ מקום שראו ההולאה א"כ לכל הפירושים איכה עממל איך זדמן שאחרו וכתבו. אבל נדרון דידן כיון שגאופן כ"ל אי אפשר לומר שאיחרו וכתבו רק כאשר אלא לומר שהקדימו וכתבו אח"כ השלל למה ועל מה שזעמו הקדימו בשלמה אם היה אפשר לומר שאיחרו וכתבו היינו זומרים כעממל שאמרנו לפירוש שנתשלמו מלכתבו עד אחר זמן וכתבו אותו הזמן כבוכה אבל להקדים הזמן על מה כוונה והועלת הקדימו ולסיבה מה. וליכא למימר שעדי השטר שהזמנו דאמרינן שהשטר כשר ועדיו כשרים שמה איחרו וכתבו בטעות וה"כ אמרינן שהקדימו בטעות, זה ודאי לא אמרינן גבי עדים זוממים דא"כ איך כתב ימוקו יוסף בפרק אחר דיני ממונות בשם רבותיו על דבייתא דלעיל דשענין מהל דאם היה כתוב בסוף שמיטה והזמנו השטר פסול ולא אמרינן איחרו וכתבו שאין דרך לאחר השטרות ולכתוב בסוף שמיטה ואי אמרינן שמה איחרו וכתבו בטעות יתאל נמי ההם איחרו וכתבו בטעות בסוף שמיטה אלא ודאי הסביר ונתנה היכא דעדים הזמנו לא אמרינן איחרו וכתבו אם לא שיש לתלות בו. א. כיסה. ומגופא דבייתא דנקב בחדא נתיסן בשמיטה "בזחא לפירוש נ"י הייתי יכול למוקד דין זה אם אכן יש קצת דרך להשיב ולא חפלאי להאריך. והם יקשה עלי מכ"ח לפי חששו ז' אחרינא א"כ מה דכתב הטור ח"מ וגם הרמב"ם והרי"ף ז"ל לפיכך אין עדי השטר נעשים זוממים עד שיאמרו כ"ד שטר זה כתבו בזמנו הלא יש דרך שיעשו זוממים האף שלא אמרו כ"ד שטר זה כתבו בזמנו כפי הדרך שכתבו שיצאו עדים ויעידו שעדי השטר היו תמיד עתהם במקום פלוני רחוק מאוד מיוס שולדו עד זמן השטר או עד ימים רבים אחר זמן השטר, על זה אשיב שהמפרשים כתבו דבר שהוא יותר רגיל ושכיח אבל אינם מכחישים אם יעידו בזה שלא יעשו כן זוממים:

אמר הוה מלווה חשבן, הוא אכוב ער בחמשי מקריב שלמים, לא אינם ליה כל נעלמים, לב חסם אין חקר בארץ לעומק ושמים במדומים, הוא האלוף החורני אשר שמו מודע, כסימן ודרדע, כמח"ל יעקב ש"ן ולכל דליה בלוס רב. בהיות כי רחמי בכ"ח שהשיב לי על חבני על כל קוץ וקוץ תלי חלים של הכותב ונתן טוב טעם ודעה בזה שלא רלס להוציא השמות מידו ע"י הכרשאה הפסולה לדעת מכ"ח והראה פנים מזכירים כושר הרקיע לדעתו אמרתי להשיב למעלתו על דבריו אך אבוא בקצרה כי אין הפנאי מסכים גם כי לא נחתי לסחור ולבנות בדברי מעלתו כי כולם מיוסדים על אדני החכמה ממולאים בחרשים שברשות הכותב, אך אבוא בחמלה על מה שחשתי מכ"ח והבין מדברי שדעתי שיש להקדים הכרשאה לכתחלה ובאמת שזה לא עלה על לבי כי למה לנו לכתוב בשטר דברים שאין לכתחלה ללא חועלת ולכל הפחות היה לנו לחוש למיחוי כשיקרא. והע"ג דמסקינן פרק הכותב (דף פ"ה.) ופיר כל הגט (דף כ"ו.) דלמיחוי כשיקרא לא חיישינן שאין לפסול שטר משום זה אלא לכתחלה ודאי אין לעשות כי הוה דאמר פרק ג"פ (דף קצ"ב.) אי ידעיתו יומת דלקיטו ביה וכו' וקאמר עממל משום דמיחוי כשיקרא. ובאמת שלשון הכתב שכתבתי בו נכסה ממני כי לא שמתי דעתי אז עליו אך ממש שהביא מעלתו לשוי ככתב מעלתו מבוחר נגלה שלח כוונתי רק שלא לפסול הכרשאה ו"ל שהביא מכ"ח בכתבו אפשר לזכות הכושר במשפטו ולומר שהכרשאה לא היקה נפסלה כלל מחמת שהיתה מוקדמת בזמן בלא טענה מעכ"ח שכתב שאפשר לתלות הדבר בטעות סופר כמו שהליון אחריות בטעות סופר כי אף לכתחלה יש לכתוב ברשאה בלא זמן או להקדימה או לחתום א"כ משמע קצת שלכתבה בלא זמן או להקדימה או לחתום א"כ לא באמת לא כוונתי על זו כי לדרגין ככתבתי הא כדאיחא וסא כדאיחא, ועוד דבכל דאפשר להסדר עובדא נדרון דידן לכתחלה מיקרי אף כי הכרשאה היא נכתבה כבר וסיה במרחק כמו שכתבו האחרונים ז"ל לעיני הלכות גיטין וד"ק. ואף אם רלון מעכ"ח לפרש דברי כרלון מ"מ לא חשבתי מעולם להקדימו בלא חועלת וללא צורך אם לא להראות הלכה למעשה שהרשאה מוקדמת כשירה כמו שמינוי. כהם כרסם פעמים שכוונו כראשונים וא"כ א"ל לי להשיב על מה שהוכיח מעלת כ"ח מדברי ר' שמחה דחק עלמו ליישב דברי ר' שמחה לדעתי:

ובאמת שאני חמס על מעכ"ח שער שדחק עלמו בדברי ר' שמחה היה לו לחוקר עלמו קצת ליישב לשוני ולכוונו להלכה כדי שלא להשוניי טעמה בדבר פשוט כדעת מעכ"ח, ואפשר שרוב החכונים לא רלס מעלתו להבנות כ"כ בדברי להשיב הטובה מחובת ולכן שם כל כוונתי בדברי ר' שמחה והעלה בכן מה שהעלה. והם אדון מעכ"ח לכך זכות כמו שהוא מן הרלוף ואמר כי כן דרך בזה דרך סרב המורה שכתבו עליו מפרשי דבריו שלפנימיה פירש פסוק בפירוש שאינו מוכרח כדי להוליד כוונתו וכן עשה מעכ"ח בזה כי כדי להראות שלפלו ולימוקו דבריו בפי' זר כדי להוליד חולדותיו ורחאיותיו ומופתיו שנכס על זו. כרלשון שכתב מכ"ח שאין להקדים הכרשאה מפני שיוכל

והנה אפרש כתיב שכתבתי לכ"ח שאף שהטעות נפלה בזמן השטר אפשר להוציא לרדים להלכות בטעות סופר כוונתי כיון שיום השבוע אינו נתון עם ימי החודש של שנה ש"כ ועם שנה ש"א הוא מכון נמאל מוכח מחובו שהוא פטוח סופר ודילג טיה אחת, וא"כ ליכא למיחא לחששא דידי שיהו עדי השטר נעשים זוממים. אף יש לומר לאורך גיבא שהרשאה נכתבה שנה ש"כ לפ"ק ובלאו חרש ויום השבוע ואיכה מוקדמת וטעה בימי החודש, הלא כתב מהר"א ז"ל בכחתי סימן י"ג דרובא דרובא לא ידעי חשבון ולא היו משום הכי מוכח משובא ומשום זה ככתבתי ומס לי לרסו על לעמוד על ספק שטוב אחד לתלות בי בוקי סריקי:

ועל מה שכתב לי מכ"ח שאף שכתב בשטר הכרשאה יעקב בר ברוך סכהן הוא שם חייבתי, שאני נקרא יעקב ברובם, באמת במקומו לא שמעתי משום אדם שקרא שמי יעקב ברובם רק יעקב בכמר אכרסם שלמה סכהן. ולא אחרין עוד בדרוש הזה. ואדון העולם יוסף למכ"ח היים ושלום ויגדל כסא דמר עד עולם. כס מעשרי אהובו דמר ולא יעקב בכמר אכרסם שלמה סכהן ז"ל. נכתב פרשת

ויאל ויעקב סכהן
מג למרבה המעשה ושלוס אין קן, לו עם בחכמים
 פושטי יעבן, בין המעשחים רובן.

שאלות ותשובות הרמ"א מג מד

לא כוון היקף מזה למורשה על דעת הרי"ף והרמב"ם דיכול לבעול בהרשאה, על זמא אחי"ב דל"כ לתם כחז' ר' שמחה דאין נפקותא אם הברשאה מוקדמת או מאוחרת ובלא דברי ר' שמחה הלא גם מעכ"ת כחז' שאין לפסול הרשאה מוקדמת ואם היה לחוש להשמות מעכ"ת ח"כ לתם לא הויה שבויה כמו שאר בערות המוקדמים הפסולים מעטם תשובות עריפות לקוחות שלא כדון וא"כ גם כזו היה לנו לחוש להכשיר המורשה, ועוד דל"כ גם בהרשאות ותליחות גיעין היה לנו לתקן זמן כדי לידע אם בעלו אח"כ אם נעשה קודם הברשאה או אח"כ וידוע כי הרבה משמות השבו בגימין שהן יותר רחוקים מזו אלא על כרחו אין לנו לחוש לשמא יחזור ויבעול משום דרבי דבר שלא שיהי מעטם דשארית ישראל לא יעשו עולה ע"י. ומעטם זה כתבו ספיקים שאין סתובע יכול לדחות המורשה שמא בעלו. ועל מה שחולק מכ"ת למתוא תקנה להרשאה שאין בה זמן שיכתבו בשיים שבעלו הרשאות שמכר פלוני ועל כן אין לחוש שיאמרו שהרשאותיה כי כשיהי אכל אם היה מותר להקדימה אי אפשר לומר כי אכשר בהרשאה את ראונו בחדד כשכ"ב והח"כ הרשה את שמעון בחדד בחדד ואח"כ חזר וברשה את ראונו בחדד בניסן כו', והנה הששו זו אינו כבוד כי גם לפי זו היה לנו להכחש בהרשאה בשיי ה"ך שביטל הרשאות ראונו שזמנים בחדד כשכ"ב דהו ליכא למחשש למידי אלא על כרחו לריבים להודות שלא הששו חכמים לשמא יבעול בהרשאה מעטם דפרישות :

וא"כ לפי זה נראה שואיל ואלו העדים היו בעיר אין נאחשים לומר לא שמענו וא"כ לפי דבריהם פסולים סן ופסולים להעיד כמו שאמר ר' יהודה לגר שכל לפניו. ועוד נראה להביא ראייה ממשנה שלימה שעדות של אלו בעל דהקן הסת פרק שבוטע העדות (דף ל"א:) השביעי עליהן ס' פעמים חוץ לב"ד וכפרו בב"ד חייבין על כל אחת ואחת ואם השביעי עליהן ס' פעמים בב"ד איך חייבין אלא אחת א"ר שמעון מה טעם שואיל ואין יכולין לחזור ולהודות עכ"ל. הרי ש"מ דהואיל וישחק כעטם ראשונה בב"ד שוב לא יכול לחזור ולהעיד לכן פטור על כשבוטעו האחרות, וא"כ בגדון דידן נמי שואיל וישחקו וכפרו ע"פ הכתוב והכוננו על החרם הוי כעובר על השבוטע כמו שפסק הרא"ש פרק שבוטע הדיינין ומיד לאחר שילאו מניה ככנסת היו שם בב"ד שבוטע עדות ולא כזו סם ולא כהנידו הוי כאלו השביעים בב"ד וכפרו ושוב לא יוכלו לחזור ולהעיד כמו שאמר ר"ש ולא יוכל לחזור ולהודות וכן פסק המיימני פרק מי מכלכות שבוטע ח"ל אמר לעדים שבוטעו ויעידו והח"כ עמד בב"ס והשביעי כל מי שיעיד לו עדות יבוא ויעיד ולא כזו ולא כהנידו הרי אלו חייבין שהיי תבען מחלה והוא שיהי אז בב"ס ויהיה שם ב"ד אכל אם לא היה בפני ב"ד אם ענו אמן חייבין שבוטעו עדות כשיכפרו בעדותו בב"ד ואם לא ענו אין חייבין עכ"ל. הרי קמן דאם השביעי אוחן בב"ס וישחקו ולא העידו הוי ככפרו בעדותו וחייב משום שבוטעו עדותו וא"כ ה"ס שאם לא שודיעו עדותן ע"פ החרם שנתנו בב"ד הוי כאלו לא העידו ע"פ השבוטע שבב"ד והוי שחיקתו ככפרו כה. קן וצ"ב אין יכולין להעיד ואע"פ שכתב הרמב"ם אם ה"ס שם בב"ד חייבים ואם לאו כו' דמשמע דלי לא היה שם בב"ד לא הוי חייבין ונראה דלא מליך שיהיה שם בב"ד אלא לענין שיהיה כפירתו מיד כפירה ויהיה נקרא כפירה בב"ד כי אין לחייב משום שבוטעו עדותו אלא ככפירה בב"ד דין כמו שאמרין שם בגמרא (דף ל"ב.) מנ"ל דכפירה לריבוי ליות בב"ד דכתיב אם לא יגיד וישא עונו במקום הראוי להגיד דהיינו בב"ד אכל מ"מ אפילו לא היה שם בב"ד וכפרו הוי כאלו מושבעין ואם גבו בב"ד אח"כ עדותו ולא בלא חייבין דעל השבוטע לא קפיד קרא שיהיה בב"ד וכן הוא פשוט במשנה זו שאמר השביעי עליהן ס' פעמי' חוץ לב"ד וכפרו בב"ד חייבין

מד גרסינן פרק החולץ (דף מ"ד.) מעשה בחדד שזא לפני ר' יהודה ואמר לו ותיגיריחי בני לזין עכ"ל ח"ל ר' יהודה יש לך עדים ח"ל לא ח"ל יש לך בנים ח"ל כן ח"ל נאמן אהם לפסול את עמך ויהי אהם נאמן לפסול את בניך ומק"ש ומי אמר ר"י אכניס לא מהימן וכתניא יכיר ויכירו לאחרים מכאן אמר ר' יהודה נאמן אדם לומר זה בני בעור ושנאמן לומר זה בני בעור כך נאמן לומר זה בני גושם או בן חלוהה הוא והסא אומר דאין נאמן ומתוך אחר רב נתמך בר יתכן ס"ק ליה לדבריך שבו"ס אהם ואין עדות לעבו"ס עכ"ל הגמ'. ובמדרכי סס וא"ת לתם נאמן על עמנו הלא אדם קרוב אלא עמנו וי"ל הכא לא בני לפסול את עמנו אלא אדרבה הוא רואה להכשיר להחגייר היעב עכ"ל. שמעין מכאן דאדם נאמן לפסול את עמנו אכל לא לפסול אחרים שואיל וע"פ עדות שמועדי את עמנו פסול, וא"כ נראה מה להביא ראות על משבש הבעשה בק"ק בריבך שנהנו חרם בב"ס אחר עדות שכל מי שידוע יבא ויעיד תוך זמן מה ולאחר אותו קומן כמדו מקלח אכנים והעידו וא"כ נראה שעדותן בעלה כהכיוו שהבאחי למעלה דברי גם כאלו לדבריהם עבו"ס סם שידעו להעיד ולא העידו ע"פ החרם וכל העובר על החרם פסול לעדות ולשבוטע כמו שפסק בעור ח"ע כהדאי בלא שום מחלוקת סימן ל"ד וכן משמע במדרכי פרק שבוטע הדיינים ח"כ לדבריהם עבו"ס ופסולין סן ואין נאמנים להעיד לפסול אחרים. ואין יכולים להכשיר לומר לא שמענו בחרם זו דאין נאמנים כמו שפסק במדרכי ריש שבוטע שהיח ח"ל מלאחי שהשבוטע אשר יסד ר' אליעזר מנגרמיח ח"ל אל יאמר אדם לא שמעתי החרם ולא כללתי עממי בה לא ולמד מיהונתן בן שאול כי לא ידע יוונתן בהשבעה שאול ואפ"ס רשע שחל להרוג יליהונתן על השבוטע ועל החרם בלי ידיעתו. ונראה דאין רואה לומר דשואל היה יודע דיוונתן לא ידע מן החרם ואפ"ס רשע להורגו דהו אינו רבא אונס רחמנא פפריה מולנערה לא תעשה וכו' אלא ששואל לא רשע להאמינו שלא ידע מן החרם ואין אדם אמן על זה ולכן רשע להורגו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל במשפט אחרם של ח"ל יוונתן שנגי היה וקרוב לפושע שהיה רואה

לזין עכ"ל ח"ל ר' יהודה יש לך עדים ח"ל לא ח"ל יש לך בנים ח"ל כן ח"ל נאמן אהם לפסול את עמך ויהי אהם נאמן לפסול את בניך ומק"ש ומי אמר ר"י אכניס לא מהימן וכתניא יכיר ויכירו לאחרים מכאן אמר ר' יהודה נאמן אדם לומר זה בני בעור ושנאמן לומר זה בני בעור כך נאמן לומר זה בני גושם או בן חלוהה הוא והסא אומר דאין נאמן ומתוך אחר רב נתמך בר יתכן ס"ק ליה לדבריך שבו"ס אהם ואין עדות לעבו"ס עכ"ל הגמ'. ובמדרכי סס וא"ת לתם נאמן על עמנו הלא אדם קרוב אלא עמנו וי"ל הכא לא בני לפסול את עמנו אלא אדרבה הוא רואה להכשיר להחגייר היעב עכ"ל. שמעין מכאן דאדם נאמן לפסול את עמנו פסול, וא"כ נראה מה להביא ראות על משבש הבעשה בק"ק בריבך שנהנו חרם בב"ס אחר עדות שכל מי שידוע יבא ויעיד תוך זמן מה ולאחר אותו קומן כמדו מקלח אכנים והעידו וא"כ נראה שעדותן בעלה כהכיוו שהבאחי למעלה דברי גם כאלו לדבריהם עבו"ס סם שידעו להעיד ולא העידו ע"פ החרם וכל העובר על החרם פסול לעדות ולשבוטע כמו שפסק בעור ח"ע כהדאי בלא שום מחלוקת סימן ל"ד וכן משמע במדרכי פרק שבוטע הדיינים ח"כ לדבריהם עבו"ס ופסולין סן ואין נאמנים להעיד לפסול אחרים. ואין יכולים להכשיר לומר לא שמענו בחרם זו דאין נאמנים כמו שפסק במדרכי ריש שבוטע שהיח ח"ל מלאחי שהשבוטע אשר יסד ר' אליעזר מנגרמיח ח"ל אל יאמר אדם לא שמעתי החרם ולא כללתי עממי בה לא ולמד מיהונתן בן שאול כי לא ידע יוונתן בהשבעה שאול ואפ"ס רשע שחל להרוג יליהונתן על השבוטע ועל החרם בלי ידיעתו. ונראה דאין רואה לומר דשואל היה יודע דיוונתן לא ידע מן החרם ואפ"ס רשע להורגו דהו אינו רבא אונס רחמנא פפריה מולנערה לא תעשה וכו' אלא ששואל לא רשע להאמינו שלא ידע מן החרם ואין אדם אמן על זה ולכן רשע להורגו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל במשפט אחרם של ח"ל יוונתן שנגי היה וקרוב לפושע שהיה רואה

שאלות ותשובות הרמ"א מד

חייבין על כל אחת ואחת וכן משמע מלשון דהך אס לא כיה שם ב"ד ובעה אמן חייב בכפירו וא"כ בנדון דידן כהשגבין בב"ס בחרם על כל מי שיעוד ערות דיבוא ויגיד ואלו עדים לא באו לב"ד שיפשו מיד אחר יעידה ב"ס הוי כמושבין חוץ לב"ד וכפרו בב"ד דחייבין יבוס שבוטע העדות אילו תנשו אותם מתחלה ואפילו לא תנע אוחן תחלה לומר שוב אינן יכולין לחזור ולהעיד דמ"מ כפירה בב"ד הוי הואיל ולא באו ולא העידו ע"פ הדרס שנתנו בב"ס ללא בעינן שתנע אותן תחלה אלא לעינן שבוטע העדות כמו שמשמע מתשובה המרדכי פרק שבוטע הדיינים שחבטין על המטה ואז"פ שכחה הר"ם לרריך עינים אמן אס לא הוי שם ב"ד נראה דרשינו דוקא כשהוא עלמו מכבישו אבל כשמתין חרם בב"ס אין לריך לענות אמן וא"פ"ס החרם חל עליו כדפסק הרמב"ן במשפט החרם שלו וכיולו בתשובה בר שכת סימן קפ"ח . ונראה שזכו כוונת הרמב"ם שכחב שרריך שיבוס שם ב"ד שבעת השבוטע והשינו שם הרמב"ד חו"ל ומע לורך שיבוס הרמב"ד בבבב"י שבעת השבוטע והלא אין מקפידין על השבוטע באיזה מקום שהיבוס ואין מקפידין רק על הכפירה עכ"ל . ונראה לי פשוט דעת הרמב"ם כי אס הוי ב"ד שם הוי כאלו מוכבב מפי בית דין ואין לריך לענות אמן אבל כי ליבוס ב"ד שם לריך לענות אמן וא"כ בכלן הואיל ונתנו הוי * בעדות אין לריבין לענות אמן ע"פ חרם, וא"כ הואיל וכפר אח"כ הוי כופר בעדותו ושוב לא יוכל לחזור ולהעיד וא"כ נראה דעדות אלו בטלים ומבוטלין הואיל וכפרו בתחלה ע"פ החרם שוב אינן יכולין לחזור ולהעיד :

ואין להקשות על דברי מ"מ המרדכי פ' שבוטע הדיינים נשאלתי על מעבס שיעיר קסקל נתנו חרם בבבב"י על כל מי שיעוד עדות שיעיר קודם שילאו מחלר בבב"י וילאו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שבי בבבב"י ואמרו לא שמו לבנו אז להעיד ועשה זכרנו ובאלו להעיד, והשיב ג"ל דמקבלין עדותן דהא אמרינן פ"ב דכתובות (דף כ"ו): רב אשי הוה ידע ליש ססודתא לרב כהנא וכו' ח"ל ולא הכי וסכי הוה ח"ל לא ידענא לסוף אדירכ רב אשי אסכיד ליש כו', ולא דמי להא דתמן (פרק שבוטע הערות דף ל"א ע"ב) השביע עליו ב' פעמים בב"ד וכפר אינו חייב אלא אחת ואמר ר"ס הואיל ואינו יכול לחזור ולסודות דיל"ל שאמי התם דכפר לגמרי וכיון כהגיד שוב אינו חוזר ומגיד מחבר החכמה עכ"ל . וא"כ נראה מוז התשובה בתחלה המחשבה שחילת כל מה שכחתי . מ"מ כשהדקדק אדרבס תשובה זו ראיס לדברי . תחלה אומר כי ג"ל תשובה זו תמוסה מאד . חדא כמה שהביא ראיס מרב אשי דאדירכ ואיל כו' דשאני התם דלא השביעו תחלה ולבסוף הוי נתמן לומר דאדירכ דמתחלה לא רמי עליה לזכור עדותו אבל כשמשיבין אותו אימא דאינו נתמן לומר אח"כ דאדירכ דודאי כל ארס מדקדק בשמע קול אלה אס יודע מעדות זו וע"כ לריבין לחלק בבכי שהרי דוק באותה משנה דלעיל כרישא דמתיתין שבוטע העדות כולד אמרו אין אמי יודעין לך עדות ששיב אי עליבס ואמרו אמן הרי אלו חייבין, והקבס שם הר"ן מה טעם חייבין דהואיל ואמרו בב"ד אין אלו יודעין לך עדות אינן יכולין לחזור ולסודות כמו שיפסא דמתיתין דהשביעו ס' פעמים בב"ד דפטור מטעם הואיל ואינו יכול לחזור ולסודות, ותיקד הר"ן חו"ל וקרוב בעיני דאס לא יגיד דדרשין מייס דאס לא הגיד שוב אינו חוזר ומגיד בחר ושמעט קול אלה כתיב ומפי שדרך העדים להשמע שלא להעיד אע"פ שאמרו בתחלה אין אמי יודעין וכבר שבוטע אמרו יודעין אלו אין חוזר ומגיד שלא השיאן החרס עון

באין יודעין אלא בחר קול אלה, ועוד שקרוב לומר בעיניו דאין זה עיקר חזר ומגיד כשאמרו תחלה אין אמי יודעין ולבסוף העידו ומה שאמר ר"ס כרישא משני שאין יכולין לחזור ולסודות לאו מטעם כיון כהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא מטעם דלא משוו נפשיהו רשעים שהרי כשרו בתחלה אחר שהשביעם עכ"ל . הרי קמן דבין לחזור ולשון או שמי דברי התשובה זו אינן כדורים, דלחזור ולשון לריבין אמי לחלק בין כפרו בלא שבוטע לכפרו ע"פ שבוטע ח"כ מס דאיס לדרב אשי דהתם לא השביעו וכ"כ לחזור שמי דטעמא הוי מבוטע דאין משיבין עלמן רשעים דאין לחלק בין כפרו לגמרי ובין שהקו דמ"מ עברו על החרס דרשעים הס. ועוד יש להקטין על דברי התשובה דמקו דרש"ס בכפרו לגמרי דאין זה לשון משמעות המטעם כלל חדא דלא נקט אלא השביעו חמש פעמים וכפר דמשמע דלא הוי כפירה אלא לבסוף ולא בין שבוטע לשבוטע, ועוד דאי בכפירה ממש מיידי הוי למתיתין לחלק מימיס וביס הכל בשבוטעו ס' בב"ד ולא כפר אלא בחרוהו דלא הוי יכול לחזור ולהעיד ולכן חייב על כל אחת ואחת אבל אי כפר בין שבוטע לשבוטע דאינו יכול לחזור ולסודות אינו חייב אלא אחת, אלא ש"מ דהך בבבב"י אינו חייב אלא אחת, ולכן נראה דפשיטא לדעת הרמב"ם שהיקא ככפירה דמיא דהא כתב לעיל ועמד בב"ד והשביעם על כל מי שיעוד לו עדות כו'. וא"כ מדשקרו ולא כעידו ע"פ החרם הוי ככפירה ואין חוזרין ומגידין, וכ"כ לדעת הר"ן דפירש בחירון האחרון דטעמא משום דלא משוו נפשיהו רשעים ולכן אינן חוזרין ומגידין דפשיטא דלפי טעם זה אין לחלק בין שהקו או כפרו דהא מ"מ משוו נפשיהו רשעים ח"כ ודאי עדות של אלו אינן כלום ואפילו אמרו נמי שלא שמו לבן בראשונס להעיד מ"מ לא מתימני לומר שוגגין הוי בחרם כמו שכתבתי לעיל וראיסי מייסוקנן בן שאול וא"כ הואיל ופסוליס הס לפי דבריסי אין נאמרים לפסול אחרים כמו שכתבתי לעיל. אלא נראה דהך לדעת התשובה ממרדכי שכחתי לא קאמר אלא דיכא דהוא עתמו וכן ומתחלה זו לומר לא שמו לבנו להעיד אז שתיקא לא הוי ככפירה אבל אי לא אמי טעם לדבריו למה שתק בראשונס כ"ע מודו דשתיק ככפירה דמיא ושוב אינו חוזר ומגיד, וחלוק כזס מליש לעינן איבאר וסיחר באשכ"י פרק סיווקין גבי האומר לחבירו נתקסך ייקן שתקך נאמן דשתיקא כהודאס דמיא וכתב שם הרא"ש בבס כריב"ב"א דלפילו במקום ששתיקא כהודאס דמיא אס שתק תחלה וא"כ כהחישו ואמר שתיקתי תחלה לפי שתיקתי מחשב לידע אס הוא אמת נאמן וס"ס נמי לעינן כפירה ובאן הואיל ואמר תחלה לדבריו שתיקתי מטעם זה שכתובה זו דלאמן . ולא הביא ראיס מדרב אשי אלא שטעמס זה טעמס מעליה הוי ושמלינו לפעמים שארס שוכח עדותו תחלה ולבסוף ובר אבל לא הביא ראיס מדרב אשי דאפשר דהא דרב אשי חוץ לב"ד הוי ולכן אע"פ ששתק תחלה הוי יכול לחזור ולהעיד או שלא אמר ע"פ שבוטע אלא ע"כ אינו חוזר לראיסי אלא שזו טעמס מעליהת הוי ולכן נאמן אבל דיכא שאינו טוען לא טענין ליש ולכן קאמר דהא דקאמר ר"ס הואיל ואינו יכול לחזור ולסודות דמיידי ככפירה גמורה הואיל ולא טען כסוף דמשום זה שתק דברי כפר עדיין ח"כ אותה כפירה בראשונס היחס ולכן לא יוכל לחזור ולסודות דהואיל ולא טען למפרע נגלס דשתיקתו ראשונס הוי כפירה ראשונס, וזו מה שג"ל ליישב תשובה זו אף בנדון דידן שאלו העדים לא טענו שמשום זה שתקו אמן לא טענין לכו ועדותן בטלה וכזס מליש דרבה דיכא דהוא לא טען אמן לא טעמינן ליש דברי סודס כפי שיש ואמר משפטס אמי כך נאמן ולא אס לא טענין ליש כדפסק האשכ"י פרק זה בורר וכמו שלא טענין ליתומים טעמא דלא שכיחי אע"פ דאילו טען אביבן

נשאלתי על מעבס שיעיר קסקל נתנו חרם בבבב"י על כל מי שיעוד עדות שיעיר קודם שילאו מחלר בבב"י וילאו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שבי בבבב"י ואמרו לא שמו לבנו אז להעיד ועשה זכרנו ובאלו להעיד, והשיב ג"ל דמקבלין עדותן דהא אמרינן פ"ב דכתובות (דף כ"ו): רב אשי הוה ידע ליש ססודתא לרב כהנא וכו' ח"ל ולא הכי וסכי הוה ח"ל לא ידענא לסוף אדירכ רב אשי אסכיד ליש כו', ולא דמי להא דתמן (פרק שבוטע הערות דף ל"א ע"ב) השביע עליו ב' פעמים בב"ד וכפר אינו חייב אלא אחת ואמר ר"ס הואיל ואינו יכול לחזור ולסודות דיל"ל שאמי התם דכפר לגמרי וכיון כהגיד שוב אינו חוזר ומגיד מחבר החכמה עכ"ל . וא"כ נראה מוז התשובה בתחלה המחשבה שחילת כל מה שכחתי . מ"מ כשהדקדק אדרבס תשובה זו ראיס לדברי . תחלה אומר כי ג"ל תשובה זו תמוסה מאד . חדא כמה שהביא ראיס מרב אשי דאדירכ ואיל כו' דשאני התם דלא השביעו תחלה ולבסוף הוי נתמן לומר דאדירכ דמתחלה לא רמי עליה לזכור עדותו אבל כשמשיבין אותו אימא דאינו נתמן לומר אח"כ דאדירכ דודאי כל ארס מדקדק בשמע קול אלה אס יודע מעדות זו וע"כ לריבין לחלק בבכי שהרי דוק באותה משנה דלעיל כרישא דמתיתין שבוטע העדות כולד אמרו אין אמי יודעין לך עדות ששיב אי עליבס ואמרו אמן הרי אלו חייבין, והקבס שם הר"ן מה טעם חייבין דהואיל ואמרו בב"ד אין אלו יודעין לך עדות אינן יכולין לחזור ולסודות כמו שיפסא דמתיתין דהשביעו ס' פעמים בב"ד דפטור מטעם הואיל ואינו יכול לחזור ולסודות, ותיקד הר"ן חו"ל וקרוב בעיני דאס לא יגיד דדרשין מייס דאס לא הגיד שוב אינו חוזר ומגיד בחר ושמעט קול אלה כתיב ומפי שדרך העדים להשמע שלא להעיד אע"פ שאמרו בתחלה אין אמי יודעין וכבר שבוטע אמרו יודעין אלו אין חוזר ומגיד שלא השיאן החרס עון

© בזמן חסם כהל דיי חרס פ"ס דינא דמלפסחא .

שאלות ותשובות הרמ"א מד ניה

כחמא וסבעל דין התרה בו שאל יגבה עדות שלא בפניו
 שעדות זו כעלה דלפילו בעדות שלא בפניו בעל דין גרידא
 פסק הר"ן פרק כ"ד מברכין וסאשי"ד וסמרדכי פרק הגזול
 בתרא וסבור ח"מ (סימן כ"ח) דעדות שסוגבה שלא בפני
 בעל דין שאין דנין על פי אוחה עדות ואע"פ שכתב סמרדכי
 שם בשם סר"ב"ן דמסמי דביעבד מדמכשיר ליה לגבי אורס
 שלא בפני בעל דין ש"מ דבלא אורס כשר דביעבד לא לא
 מהני ע"י אורס נמי מיפסל עכ"ל, גרסא דע"כ לא קאמר
 אלא שסוגבה שלא בפני בעל דין כבר אלא שעשה בלא אורס
 אבל במקום שהיה השני עומד ואוחה שלא יגבו אוחה שלא
 בפניו וגם נראה לעינים שהכמין עדים כבשר ודאי כבש
 לא פליג דסא דכח"א גוונא לא מלינו שמקבלין לכתחלה ע"י
 אורס. וזו דשק"י ר"ב"ן פליג ע"מ מ"מ יחיד הוא וקדמון
 הוא בדבר ר"ד דפוסקים אחריו חולקים עליו דסבור כחב
 סחמא בלא מהלוקה דאין דנין ע"פ אוחה עדות וכן סר"ן
 דהוא הוה כהר"א פני וידוע שסלכה ככהר"א מאביי ואל"ך
 וכן פסק הגהה מיימוני דמטעם זה אין לנו אלא דברי
 מהר"ם שסיב כהר"א וידע דברי הר"ש"ם שפי מ"ן.
 קצת למילין לפי ד' עממים אלו שכתבתי נראה לי שס"ד'
 יסודות חזקים שראוי לפי סדרה לבעל עדות אלו וס"כ
 הדבר חוזר ליתנו לפסק הר"ש"ן שפסק בגאון מוסר"ר
 שכאלו וכמו שכתבתי לך גם קודם זו והבאתי ראיה לפירות
 סג"ל מבושח ומפסקי מהר"ם מירוצורג ז"ל. עוד מלאחי
 שם (בדיוו דשק"י ס' ב') דין רלוונן אמר על משמון
 שזקינוהו סיבה שפחה ועדים שיידו ששמעו כן לא יפס עשה
 רלוונן וגם העדים אחרי שאין עדות עדות הרי אינו אלא
 כוללה לזו וחיוב דין או נידוד עכ"ל, הרי ג"ל סעד לכס
 דחף אם הדרסה שנוקטת שמעם סדרנים מ"מ הואיל ואין
 כאן עדות צדקה שהוא אמת חייבים דין או ידויו ואם כן
 אחרי שמהר"ם סתם ולא פירש מכו דין א"כ זכינו דין
 שפסק בגאון מוסר"ר שכונו. זה ג"ל לכתוב למכ"ח דרך
 משא ומתן להלכה ולא למעשה ע"פ דברי כי ידעתי שלא
 הבעתי עדיין למדרגה זו ומ"מ לא רציתי להמרות פיר.
 והנה באב"י גיטא כל אלו הדברים כתבתי לך ולא לר"ם
 אחק דכאן כי טוב כדברך שכתבתי לי אבל לא בדרך פסק,
 ושלום, נאום משה איסרלש מקראקא :

כחמא כחמא שפסק האשיר"י פ"ק דכ"ב, וא"כ הואיל ואילו
 ספדים לא עשו אף לא עמינין לכו ועדוקן בטלס. ואפשר
 דלפילו אי אמרי העדים ג"כ בנדון דידן דלא שמו לבס
 להפיר דדוקא דבר הנעשה קודם שכלו להפיר מומן רחוק
 או שייך לומר לא שמו על לבס ולסוף זכרו דומיא דמעשה
 דרב אשי דמשמע שהיה כס"ג דגריסין פרק ב' דכתובות
 (דף כ'): רב אשי הוה יודע שהדוחא לרב כהנא ח"ל מי
 דכיר מר סאי כדוחא ח"ל לא ולא וסאי הכי וסאי הוה
 ח"ל לא ידענא לסוף אידבר רב אשי כו', משמע דלגמרי הוה
 נשכח ממנו שח"פ סהיה מחזירו לא זכר ולכסוף זכר אבל
 דבר הכהנה קודם יום או יומים פשיטא שאין לומר לא
 שמנו לבנו להפיר וא"כ הואיל ושחקו תחלה הוה כפירה
 ואין תחרין ועגידין ל"ע. וא"כ בלא עריות בטלין ומבטלין
 לא שרירין ולא קיימין :

עוד ג"ל מטעם אחר להביא ראיה שעדות אלו בטלים
 כבש דחיתא ג"כ בפ"ב דכתובות (דף כ'). הרי כי
 חרי ידעי סדוחא ומינשי חד מיימוני מדבר חד להבניה
 איבעיא לכו הוא עלמא מאז רב חנינא אמר אפילו עלמא
 מר בניה דרב אשי אמר עלמא לא ולכנחא עלמא לא ואי
 לרבה מרבנן הוא אפילו עלמא. ופירש"י הוא סעד לרבה
 מרבנן כפיר דאי לאו דכי רמי אנפשי מודכר מעגמא לא
 הוה עמיד אספיקא. הרי דאי אינו לרבה מרבנן אינו כאמן
 לח"כ. וכו' בנדון דין שמוסר"ר מרדכי דיבר לעדים
 להפיר כשיעור שבעד עליו כב"ש כשהיה מקיים ככתב בגאון
 מוסר"ר כהנא ש"ן דודאי אינן יכולין להפיר ואף לפי
 כהמ"ם דפסק בלכות עדות פ"ח דאם בעל דין ח"ה ספיר
 דמי כיון שהוא ח"ה הוא יודע שלא יהיה סעד מעיד אם
 לא שזכרו מעגמא עכ"ל. גרסא דמ"מ אינו דומה לנדון
 דין דהנה מיידי שבעד דין יודע שבעד יודע צדק ולכן
 מותר לכאזרו אבל בנדון דין שרבי מרדכי אף אם יהיה
 לו דין לרבה מרבנן מ"מ לא היה יודע מעדות זו שהיה
 בעדות כהנא שבעד ר' מרדכי עלמא לא סגיד מחלו
 העדות מחלומה אם כן לא ידע מחלו העדות וא"כ אין
 הילוק בין לרבה מרבנן כלאר הפס, ועוד דאין לנו דין ח"ה
 בזמן הס' כונו שפסק מהר"י מולין ומוסר"ר אחריו (סימן
 קכ"ט) וכו' הדין בנדון זה, ואע"ג דפסק בגאון ס"ה
 מוסר"ר כהנא ש"ן לר' אליהו דין ח"ה ואף לאשתו דין ח"ה
 לקיום ליטרא דרבה לאשת ר' מרדכי בלא כתבתי ככתבי
 הר"ש"ן סוניהו זכור ולא מטעם דיש דין ח"ה בזמן סזה,
 ועוד כהנא כי בנדון דידן אינו עשיל כהוא לרבה מרבנן
 דהואיל ובעד עליו שחזיר אחר עדי שקר לכבוד ואיבד
 כחו של לרבה מרבנן שיוכל להפיר לעדים דגריסין פ"ק
 דמכות (דף ס' ע"ב) כהוא איתחא דלחאי סדי ואשחקור
 אייתי סדי ואשחקור אולא אייתי סדי אחריו דלא
 אשחקור אמר ריש לקיש סוחוקה זו ר' אלעזר ור' יוחנן
 אמרי אם הוה סוחוקה כל ישראל מי סוחוקו עכ"ל בגמרא.
 משמע דאף ר' יוחנן לא קאמר אלא מטעם דכל ישראל לא
 סוחוקו אבל מ"מ הוה עגמא סוחוקה וא"כ בנדון דידן
 נראה להוכיח דהעדים ספולים דברי העדים לא זכרו העדות
 מעגמא אלא שדיבר עממס ר' מרדכי וא"כ לפירש"י דבעי
 שיבא סג"ל שפשיטא דאין עדות עדות. אלא אף לפירות
 סרמב"ם דאי בעל דין לרבה מרבנן מהני מ"מ לרבה
 מרבנן זה סוחוק לחזר אחר עדי שקרים מה נאמר אם הוא
 סוחוק אינו ישראל מי סוחוקו זה אינו דברי העדים מ"מ
 עלמא אינו כהנא סוחוק וא"כ מרדכי דיבר עממס א"כ
 אמאי הוה לטוביל מ"מ לרבה מרבנן וזה כבר אבד זכורו.
 על כן אמר דפשיטא וברור כשמע בלכריס עדות זו בעינא
 ומבטלה אפילו כעידו עדים אחרים מחלו סדר ר' מרדכי
 עממס כ"ש שאותן בעממא כעידו שאין עדות כלום כ"ש
 וק"ץ ק' ב' על ק"ו שעדות זו נגבה שלא בפני בעל דין

מה מ י זכור כי אבוא סלום וואדברה למלחמה ולא לשלום
 על דברי ריבוא אשר נבעריכס ק"ק בריסק על
 דין עסק ביש הידוע בנינו שחלחט סוליאש שם רע וחסלס
 קלקלס כהבירחה לאמר עליה שעם מנאפיש היה חלקם רק
 שחפשה, וסאי לא תפפשה ודבר, וסולין למבר, ומ"מ דברס
 מה שעלה על לבס, ורעיוניי על פיה סולין לגלות מהשכחה
 אשר היה בקרבה. וסכס ידחי כי אם דברי לא יגרעו ולא
 יוכיפו וכלל נחשבו, גם כי יש ח"ל חלסיס שפטיס בארץ
 הקרובים אל החילול, ובידס המקל וסרעוטה לרסיס מכשול
 לסכות וקלל, ואין נחשבו נגדס כי נחמנחו יחסלל
 המחלל. ועוד כה שלישייה כי איככה אפלה פס ואריס
 ראש, לחרות ולררות, לפסוק על מעשה כהא לפינוי כשור
 מ"ו קייס הוא וביד דינו הוא גולה ספרח, עסרה
 ספארית. גולה ספארית, מר ישראל ואורו יסיר כוסר
 כשמיס יעופף זרח, ושמן משחה קודם מעשה מוקחה,
 הוא אשר נודע כשעריס, ראש סגוריס, סגאון מוסר"ר
 כהנא ש"ן. אך הואיל ורואי ספר"ר אליס בן מנחם, לכש
 כדרי נקס, לנכס ולא לרסם, ושלל למרחקים להביא לחמ"ו
 ושלל ג"כ לרביי פירנו וחסמיס, לשפוט אח כעלה ריבו
 ולהכיליה פרי מעלליס, וסוכרחה לנעוה עממס, אף כי לא
 עלי היה סדבר אלא עליסם, כמאמר ר' יוכי מישלס לא
 עבדתי על דברי חבירי כו', כ"ש אכני שלא יכולתי לטבור
 פי אדוני ורבותי, אשר אמרו לי לנעוה עממס לרוב"ן אח
 סלסס

שאלות ותשובות הרמ"א מה מו

מורנו מהר"ש ה"ל לסקוחו, וא"כ כבר נחבטלה טענת האשם דבורה ה"ל שלא חובל לומר שהיא לא התייחסה להם רע כי היא שמעה מאחד שמו ליב בן טסה פידליר כי אף אם האמת היא אשה מ"ע היא חייבת מדין בושח הואיל והיא גורמת בבושת על פי עדיות ה"ל כדחתן פרק החובל (דף פ"ו:) המבייש את הערום פטור ואמרינן עלה בגמרא נשכח בו הרוח והסגיס בגדיו ונראה שהערום ובא אחר והוסיף בהשפעתו השיב כבושת וכן פסק הטור ח"מ סימן ס"ב וא"כ נדון זה שבדלתי דברים הראשונים גילין הרוח כי דברי רוח היו וזאת האשם דבורה הוסיפה בהשפעת הקול היא חייבת בבושת וא"כ הואיל וחזר לנו דין בושח לדין מלקות א"כ היא חייבת אף אם האמת היא כ"ש עכשיו שזה עומד בשאלת אר"ם ולווח במקום יסודם לאמר כי לא לרקס כי לא ממני נעשה הרעה כמו שמצדד בעדות הנגבית שהיא אינה נאמנת דלמא לא כן בעלה כל דין מוטיל שם רע דכל אחד יאמר ששמע מפי חבריו אע"פ שחבירו מחזישו וא"כ לא שבתת חיי לכל בריה, ודמיל להא דליחת נמי פרק החובל (דף ל"ח:) מני דברים בר דחם קמיס דבז שורי הרגת נעישותי קאלת אשה אמרת לי להורגו אשה אמרת לי לקולא פטור א"ל א"כ לא שבתת חיי לכל בריה כל כמנייה ע"ל. וא"כ ה"ם נדון זה. ועוד דכתיב ר' ירוחם בספר תולדות אדם וחוה בחלק חוה נהיב כ"ו ח"ד בשם הרמב"ן דכל דע מפי דע והראשון מחזישו הב' שאמר בשמו אינו נאמן וכחז שך קיבל ע"ל. וא"כ הדבר ק"ו דאפילו במקום שהאמינו לעד מפי עד נאמן כ"ש במקום שלא האמינו שחין להאמינו ושעליהם להביא ראיה שהיא לא גרמה בושח זו ואם לא בודלתי היא בה מלקות כפקק הנהון ה"ל. אבל אין דקלא לחייבה מעשה הולאת שם רע דפקק המרדכי והכל ע"ל ופ"ד שחייב מלקות וכן היא השוכה זו כחובה על ספר הישר השוכה הרשב"א סימן תתק"א וכן פסק מוה"ם הלכה למעשה, דום הטעם לא שייך הנה על פי עדיות אלו דכרי בלן פה אחד השידו שלא אמרה דבורה ה"ל אלא שהכריי רסה לאכסה או שהפילה לארץ או דחפה ואף גם הדבורים עממה לא טעיהם אלא שלאחר שהאשה קלסה את הנכריי אז נפל הנכריי בגדיו עליה וכמעט שפרחה רוחה של האשה תחתי, כן נראה תוכן העדות וא"כ נראה לפי זה שאין זה שם רע כלל על האשה הלווס רחמנא פטריס דזה היה לה לעשות כי אם ללווח וכן עשהה וליח מאן דלשמה בה ובאשר יקום איש על רעבו ביער וברגו כן הדבר הוא וגם לא היתה נאכרת על בעלה.

ע"כ מלאנו בהשחק :

מו ראה ראיה את עני עמי ואת העשוי להם ושיד נכרים תקיפה עליהם בשמות הדור באוזות

הערבות שגשו בני קריעונו"י מתחם האלף ה"ר יתחק בר שלמה ז"ל בסכת שהיה אפופרופוס של היהומים וע"י זה העליל השך עליו כאשר ידוע החמם הנעשה לו ויזיק בחזירתו מן המנה דהיינו כשרה לספער מן האפופרופוס ובנתנו חשבון לפני יודעי דת ודין כאשר הכל ידוע ולדקחו ענהם בו על כתבים שיש לו בידו מ"ב"ד של ק"ק קריעונו"י וע"י זה נתגלגל שהולך להעמיד ערבות נגד השך שלו ובכסה זו ויזיק ערכיו ותפסחו בכבלי צרול ויש לחוש מפני הסכרון שלא יפלו מדעים ורבינות בשעריהם על החזקין והשבת והאער שהגיע לערכיו ה"ל, ובהקדשתי לחוות דעתי בזה ותפסחתי להשיב את אשך עם לבני. ואומר בודלתי ידוע חשבות מהר"ם והיא במרדכי פרק הגולל בתראל וישבועת הרא"ש כלל י"ח כשחובת המעמיד חזירו ערב נגד הנכרים ואכסה הנכריי והעליל עליו עד שהולך להוציא מעותיו או לשלם עימה ולכן לא ארדר מזו לשה כאשר כל דין יוכל להסניף דבר מתוך דבר מתוך חשבונו שם ומשם יוכל יודע לדון זה ואף כי הדבר הולך לעת כזו ולכן לא אכחוב ג"ל.

אשם האשה ולגודר נדר שלא יעשה עוד כמו כן, ועוד לפי הנראה נזק בגללן ארוננו נשאל אלפים בתוכנו רשות לכל חלמידים לדבר בענין זה קטן וגדול שם הוא זה וזה מתוך כתב שקיים כל הערות שנשאלו בהם ובודלתי כוונתו בזה לשלחם בהם והנה לאפשיי נברא אחת כי ברוב כס הדרת מלך, ועוד מוסף כי בדרך אחרת אלך כי לא אפסוק פוס דבר רק ראיהי בעקם בגללן סתום וקלד ולא הינא ראיה לדבריו כדרך לעולם ישנה אדם את חלמידו דרך קצרה, ואולי כיון למה דגרכין פרק כל הבקר גבי כהל (דף ק"י.) רבי יוסי בר אבא מתני אמר כהל של מתיקה שיהיו לו ומתוך לפולו של ר' חייא חזק לו כהל סתם, ופירש"י ר' חייא היה מחודד מאדו ומינו מעלמו וכסבור שהלמידיו מחודדין וסבור שגינין רב את דבריו ולא הבין, כן בדרך זו עשה לנו רבינו ובתם לנו, לכן אמרתי שאביא ראיה על כל דיבור ודיבור שילא מפיו אחת דבר אדוני שחם זו שמענו. ואל ישיבו עלי כמו שמליוו פרק השוכר את הפועלים (דף פ"ד.) כי נת עשית דר"ש כן לקסי סוס קא מלשער בחריה ר' יוחנן עובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליחביה לדעתיס חיזיל ר' אלעזר בן פרז דמחדרן שמעתיס אול יתיב קמיס כל מילתא דהוב אמר ר' יוחנן א"ל תילא דמסייע קך אמר את כבר לקישא בר לקישא כי סוס אמילא מילתא סוס מקשי לי כ"ד קושייתא ומפריקא ליה כ"ד פרוקי וממילא רוחא שמינתא ואת אמרת תייל דמסייע קך אלו לא ידענא דאפיר קאמינא. לא דמי, שאני לא אומר בלשון תייל דמסייע ח"ו, כי ידעתי בהגלון ה"ל שאין לרדך סיוע לדבריו מכ"ש מתיא אשר כמניו, אך אגלה מתיקן חולאות פסקיו ולא אחיה רק כמורה מקום על פסקיו וומר כי אולי לא נכתב עדיין ראוי לעמוד מכה הראיות והפעמים שכתובו כפי דעתי שקלסוה. וואמר על פי העדות שדליוו שבאו בהם בקיום של האלוף מהר"ר לבי לא בא עדות מכונת אלא על אשה אחת שמה דבורה בת לרובן ז"ל אשה מהר"ם רייס ועליה העיד יהודה בר משה פידלר ור' מרדכי בעלה ורבי יונה בר יתחק ואחיה משה ואשתו כמר יעקב ויאלף. שם תוכן טענות שבהם אשה אע"פ שלא כמו לגמרי יחד מ"ע עדותן קיימת ואדרבה עדיף עפי פדליחת בירושלמי כפרק זה צורר רב כד סוס חיי סהדי מצויין חקר כד סוס חיי סהדי סקן וסכן סוס מכוון, ופירוש כשהיה רואה עדים שהיו אומרים עדותן כעין כל אחד היה חושש לשקרים ולא עובטת אחת חוונה לשוב מוקד ודורש לוחם אכל אים לא היו אומרים ממש כל אחד אלא זה אומר בכס זה אומר בכס רק שהיה עדותן מכונות בלא כשהשם לא היה דורש כ"כ, ולכן ע"פ עדות אלו דן אוחס בגללן ה"ל למלקות ארבעים. וז"ל ראייתו ועממו מהא נכתב מהר"ם מירובורג (דמי בושח דין ע"ז) ז"ל הקורא לאשת חזירו כפי מה פרוסה סופג ד' מלקות והסו אונתא דברים לפריעה הראש משום כבוד בנות ישראל שהגונות וכן (ב"ק פרק החובל דף 3.) הסורע את ראש האשה מחן לה ארבע מאות זוז ומדלל מנדיין קוסא כבבל מלקות מלקות על כל מהם זוזי לא יחית ממדין ליה ע"ל. הרי קמן דמי שקרא ללשע זונה או פרוסה חייב ד' מלקות כ"ש כמי שהוציא לעו ודופי על אחת מכונת ישראל כשהות שחייב מלקות אע"פ דתן פרק החובל (דף ז"א.) אמרי במערבא משמיס דר' יוסי בר אבין ביישו כדברים פטור כחב הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק ויש לב"ד כח בכל מקום ובכל זמן לגדור כפי מה שיראו גוביין כבבל זבין בא"י ק הסיב רב שרירא גלון ח"ל על המבייש כדברים דקיי"ל שסו פטור מ"ע מדין אחר עד שפייסו כראוי לפי כבודו וכחב הרא"ש פרק החובל ומסתברא דיותר הוא בושח של דברים מבושת של חבלה שאין דבר גדול כלשון הרע ודכה שאדם נעילא על הנפשו. ולכן נראה דמשום זה העעם פסק

שאלות ותשובות הרמ"א מומו

שנאמר בירושלמי שיש להחזיק את המעמד עליו עליו, ומש שכתב שנתחם במחנה בריא אפשר שסוף טעות המעורר שמשך לפנות כחם באמרו שהיה מחנה בריא או הסופר טעה וכחך כן נודעו. ואין לומר כיון דק"ל דיד בעל השער על המחנה אין לנו כח לתקן דברי השער, דלא חמירין יד בעל השער על המחנה אלא בלשון הכתוב בשער שיש לו שתי משמעות אחת לכות ולחמץ לגרוע מהכות אלא במקום שמתבטל השער מהדרין לקיימיה וסבא לבטל עליו הראיה כדאשכחן בשער הכתוב בשבת או בשער בחשתי דתיא בפרק גט פשוט (דף קע"א). דלמירין שער מאוחר הוא וכשר וכ"כ שם נמוקי יוסף וכן כתב מגיד משנה בפרק כ"ג מהלכות מלוה בשם ר"ח ור"ט ורמב"ן ורשב"א וכתב שער יש לזה ראיות אחרות וכן כתב בעל השיעור (מאמר א') ובעל התרומות (שער כ"ז) וכן כתב הרמ"א בהשגחה. ונגדון דין כיון שאילו היינו אומרים שמתחיל בריא היותו אין כח קנין היותו מתנה בטלה יש לנו לפרשה בענין שהיה קיימת. וכל זה הוא כי יבדו להו לירושמי כל פעולותיו שבוניו דענהו ור' כשאר מהמות בריא שאם אין זה קנין בטלה הוה, אלא לפי האמת כ"ל אפילו הוה מהנת בריא ממש אע"ג דליה כח קנין בריא קיימת משום דלדקא הוה אדקא כח המרדכי בפ"ק ד"ב דיון שגמר לבנו לתת הדקא חייב כאלו הוהא מפיו וכחך מהר"י קולון שכ"ב ר"פ ולזה הסכים הוא ז"ל ורבינו חולקים ואומרים שאין להוהא בשפתיו ובגדונו דידן שסוהא בשפתיו אפילו אם היה בריא דבריו קיימים אע"פ שלא קנו מידו ואין לירושמי שום ענין בדבר לדברי הכל. וא"ת הא אמרין בפרק שור שנגח ד' (דף ק"ו): גבי הוהא גבא דהקא ליהדיא אמר הוהא ולפגא דווחא הוהא לא בעינא ניהביא לעניינן הדר אמר ניהביא ניהביא חילוי אובדני ביה ופגא א"ל רב יוסף כבר זכו בכו עניינן ואע"ג דליכא עניינן הכא אכן יד עניינן אכן, ופירש"י יד עניינן אכן רב יוסף גבא הוה, משמע עניינן שהיה שם רב יוסף שהיה גבא הוה אלא היה שם לא זכו בו עניינן, י"ל שכבר כתבו ההוספה (שם) והרמ"א ש"ח פירש שזה לא היה רואה לחזור בו מן הדקא אלא היה רואה לזוהר לפי שיה ובההוי אחר לעניינן תחמו וא"ל רב יוסף יד עניינן אכן וזכינו בו במעמד לשלחן ואמרין בפ"ק דערבין האומר סלע זו הדקא שכתבת ליד גבאי אבור לטעות ע"ל. ולפי פירוש זה אין לומר ליד עניינן אכן לפני לחזור בו ש"ש"פ שלא היה הגבאי שם לא היה יכול לחזור בו, ועוד שהרי כתב בס הכי"ף דליכא למימר שהם לא היה שם גבאי לא זכו בו העניינן דהא אמרין בפ"ק דר"ס בפ"ק או דקאק אלמא דביבורא מחייב וסא דחיליטריך רב יוסף לומר יד עניינן אכן עניינן דהוהא פלגא דווחא לא הוה ברשותיה אלא מידי דליחת ברשותיה והמר ברי הוה לעניינן זכו ביה עניינן ולא מצי למיכר ביה. וכך תירצו החוספות והרמ"א וכן דעה הרמב"ם שכתב בפ"ה מהלכות מחנות עניינן הדקא ברי הוה בכלל הגדריס לפיכך האומר ברי עלי סלע אדקא או ברי סלע זו הדקא חייב ליתנם לעניינן מיד, ברי מבוחר לדברי הכל דכיון שאמר סלע זו לדקא אע"פ שלא היה שם הגבאי זכו בה עניינן מתחיל שחוסת סלע היה ברשותו, ה"ל נדון דין כיון שזוה לא מתכיו שהיה ברשותו שם לא עניינן זכו בהם העניינן אף על פי שלא היה שם הגבאי. ועוד שהרי כתב רבינו ירושם (תיב י"ב ח"א) דאדם חבוב או טובי הסוד הוה יד עניינן ודאם מדבריו אע"פ שאינם גבאים וכן מוכח בגמרא (בב"ב) שנגח דף ס"ל) דמייחיה עלה הא דאמר רב יוסף אמר שמואל ר"ג וביה דיו אביבס לא יתומים הם וכשנשנים לואם דרך המעלה הם לאשים חבובים וס"ל יד עניינן וא"כ אפילו היה נכסים אלו שזוה לתת לעניינן א"ל ביד אחרים זכו בהם העניינן. ועוד שאפילו לא היה שם שום גבאי ולא

אלא הכחזר לי לעת כזו ואומר. נראה לדברי מוסר"ם ובר"ש"ם לא קאי אלא על מה שהולך להוליא על זה נגד בכרי אלא מה שיוק הערב גבופו בסיבה הפיסוח ושבתו ועשו פשיעה שאין על המעמד סילוקו ולפחות מהא ממם טעמים. חלה דענין הפיסוח הוה ארום דלא בעל ובהא לא מתחייב המעמד דפסק בהדיא מהר"א בתשובותיו סי' י' וכחך שך כתב ר' יעקב בתשובותיו ובהוה ראייה לדבריו נגמרא דגיטין פרק מי שאלחו כמו שהאריך שם ודמיה הא מילתא לאחד מן השופטין שנתפס בהלוכו לערך השותפות דפסקו הרמ"א בתשובה כלל פ"ח והרמב"ן בתשובותיו סי' כ' והסבות מגדרי דבבא בתרא לאין חבירו חייב לפדותו מן הפסיסה. וגדולה עוז כתב בטורים הארוכים בשם ספר האגודה ריש סימן ר"ז בחמה ששלח אחר חבירו לבוא אליו וקבל עליו לפדותו מכל הפסדות ונתפס בדרך ופטורוהו מלשלם כי לא היה מסוכן ואונסא דלא שביח הוא ע"ל. כרי קני דאף במקום שמתחייב לפדותו מכל לוסיין ויערעורים מ"מ בתפיסה אינו מחייב לפדותו והוא הדין נדון זו אף על גב דמתחייב לפדותו מן הערבות מ"מ אינו מחייב לשלם לו דמי תפיסתו. ואין לחלק ולומר דודאי תפיסה סבא לו מתוכם לא בליק ליה אדעתא אכל כחן שהתפיסה היא כי קנין תפיסתו אח ערבותו ודאי תפיסה כן סלקו אדעתו כי כן דרך שייקין לבוף סערב לפרוע הן בתפיסה או בנשאר כפיות, המת כן הוא יש לחלק בכך אלא עיקר הראיה שכתבתה לא היה אלא לדמות לזו ענין השער והשגחה העשה דמחייב לסלק מהם הערבות ושעל ידי זה יפטרו מן התפיסה מ"מ האונסין האחרים שנעשו להם זה לא עלה על דעה והוא הדומה לראיה. ועוד לפטור כאן מכל חזק שהגיע להם ועם בטלתו ובושתו ועשו בתפיסתו מהא דליחת בפרק הגזול עליס (דף ל"ח). דגרמא בניחין (פטור) ודבר זה גרמא בניחין הוא וכן כתב בהדיא הרשב"א בתשובה אמצעש כזו ובהוה מהר"ק בתשובותיו סימן קנ"ט. ועל כן נראה לי פשוט שאין לחייב החלוף סב"ל בשום דבר מחמת לעב הכתפסיה או בטלתו או דמי בושתן אפילו מדינא כ"ש שאין דין בזמן הזה דברים דלא שביחי וליה בזה חסרון כים כמו בורה ועבר כדליחת פרק הסובל (דף פ"ד) ושקבו שם הסוכרים והרמב"ם פ"ה מהלכות כנסדרין. ואע"ג דהאמרין פ"ק דבבא קמא (דף ע"ו): ופרק הסובל (דף כ"ב) דאע"ג דאין מבין גרבות כבב"ל מ"מ אם תפס כ"ל אם תפקין מייח וסוה הדין בדיונים אלו כמו שפסקו הפוסקים סרי"ף והרמ"א פ"ק דבבא קמא ופרק הסובל והרמב"ם פ"ה מהלכות כנסדרין, מ"מ נדון זה לא מתי תפיסה ממשמים הראשונים שכחתי דמאחר לא החייב בנשן ובכיתולן ובנשפתן לריבין לכחזיר לו אח שו אף אם תפסו כ"ל אם לא תפסו. וזו כדראה לי מה שכבר רבינו יוסף ורבושע שלום, אמנם לא ראיתי שזה לירד לעומקא דדיונה בענין מה שזוהי בזה שמתחיל אונסין אי מחייב החלוף סב"ל לסחזיר או לא כי לדעתו יפסקו בזה ואף כי יוכל לעמוד על זה מתוך התשובה שכתבתו לפיל כמו שכתבתה מלגלם והמכילים ינינו וחסירו כושר רקיעו ובו שום על ישראל אביע. כה אומר וכו' :

מז ילמודנו רבינו רחובן הלם ונעם למות וקודם פטירתו ז"ה לתת כך מה לעניי ארץ ישראל וכן מה לאחיו ומת או וחייה לכל ישראל שכן וכו' אלו הכתובים ביד אית חלמן מוסקדים ביד העניינים ואחיו ועתה סורשים מערעדים באומנם כי הוהא אינה עשויה כסוגן לפי שכתב בזה שנתחם במחנה בריא ולא במחנה שכיב משע זלח חזר שום קנין בזה. ועתה יורנו רבינו אם זכו העניינן אם לאו :

תשובה כשנתחם סורשים מתחם שמתחם שום היה סכ"ע כשלא אין ספק שמה שזוה לתת לעניינן

שארות ותשובות הרמ"א מז מח

זה מושכם מכל הפוסקים ואם כוונתו דברי שכיב מדע בעצמות ושלל תחבין רק לפיו כח היות לנו תלכות ג"כ לענין מתנה בשטר לא בקנין. והנה אפשר ליישב לפי ענינו דעתו דברי הרמ"א דמר המשנה רב האי מחבר ר"י בר ששח בתשובתו סימן קס"ח, אך תשובתו בלדו ח"ל שם גם תשובת רב האי גאון ז"ל שפסיד והאי לדיקו בני המקומם לכתוב בלואה שכיב מדע וקנו ממנו והששח שמה שטר זה לאחר מיתתו אל תחוש שאין בזה זמן מי משתכחין להקנות בשטר אלא תלמודא בעלמא סם מקיים ורחאי בעלמא הוא לאו רבינו האי תחיה עלה ואם היא אמיתית לא הוה משמטיט רבי"ף והרמב"ם לכתבה בחיבוריהם וגם לא אחד מן האחרונים ז"ל וכלם כתבו בהדיא דמתנה שכיב שיש בה קנין בעלה כדון הגמרא ואפשר כי רב האי ז"ל לבני המקום הסמוך שכלם יסגנו ופ' היתה ונחמה לא לשאר המקומות וזה אמת וי"ב ע"ל. רבי קול וטוברו עמו והשאלה במקומה עומדת. ואין לחלק ולומר דשאי הכא דלדד לעניינן ולכן אמרין ביה טפי אומדנא דודאי טעם ליפוח כחו וכו' חדא דמשמעות לשון מר משמע דלא מטעם חילוק זה כתב מדחילק בזה בסוף תשובתו וכמו שכתבנו בסמוך לענין מתנה בריא ולא חילק בן לענין מתנה שכיב דהחליע מר דבריו בכל מתנה שכיב, ועוד דאין לחלק בזה ורחאי מהא דמקשינן הכס בפרק יש נוחלין (דף ה"ג) שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם כתיפה את כחו כותבין ואם לאו אין כותבין, -מחבר ר' אבא בר ממל בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת. אין כותבין ומוחזין הא שכיב מדע כותבין ומוחזין, הוא מוחזיב לה והוא מפרק לה כתיפה כחו. והשאלה איכא למידק אמאי לא משני דהתם בפלוני עניי מיירי ולכן בשכיב כותבין ומוחזין וזה הדין עדיף טפי מלאוקמייהו מיתת כחו דא"כ כוה ליה לפרט העיקר רבותא בהדיא ולמימר בריא שאמר תנו ואף כתבו אפי"ה אין נוחזין אבל השתא דמתא כתבו ותנו משמע דבשטר קאמר ולא מיתת כחו ור"הי כוה ליה לחלק בין מזה ליתן לעניים אלא שמע מניה דאין לחלק. והנה על מה שכתב מר לכותב העניים מרד בתולה סדר בטיעות סופר יש לשאל על זו מהא דלמרינן פ"ק דנתיבא (דף ז"ד).

אלה תשובת ואפילו לא היו הנכסים ברשותו אלא מופקדים ביד אחרים זכו בהם העניים שפירי כחב רבי"ף בפי"ק דנתיבא ומטעמי דלמרינן שאפי"ה שכול להולאו בדיונים והקריבו אינו קדוש ס"מ היכא דכפשיה לדין? לכוניא בדיונים אבל היכא דהית ליה פקדון גבי חברים וכי חב ליה יחיב ליה ויחליה כמקרקעי דמי דק"ל דפקדון ברשותיה דמריה הוא וככי איתמר משמיה דגאון כדלמרינן ע"ל. וכ"כ הרמ"א והר"ן וכתבו עוד דככי מוכח בפרק הספינה (דף פ"ח). גבי הסווא גבירא דלחייבי קרי לשום הכרז וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות ערכין. נמלא דנדון דידן זכו עניי ארץ ישראל במה שזם לתת לעניי ארץ ישראל במתנת בריא אפילו אם היו הנכסים בשעת מתנה מופקדים ביד אחרים ואפילו אם לא היה שם בשעת הולאו לה גבאי ולא שום אחד מחשובי הקהל לא היה יכול לחזור בו ואם היה חוזר בו לא היה ממש בחזרתו כ"ס זה שלא חזר בו שזכו בהם עניי א"י וכל מי שהכססים הנכרים בידו חייב לשלחם לעניי א"י. ועם היות הדברים פשוטים נדרשתי לאשר שאלוי. נאום הלעז יוסף קארו :

תשובה שהשיב הגאון הרב המחבר על תשובת הגאון מהר"ן קאר"י הקודמת :

מח באתי להשיב מפני הכבוד לדברי הגאון הגדול מורינו ורבינו יוסף קאר"י ז"ל אשר מימיו אנו שוחים מקקנו וכדו, ומס אוסיף בשבחו לכבודו, מאחר דכל מס דתת משבח ליה את מננה במעשה ידו. יברכנו השם נפשנו ומאורו. וביתיה כי אתר השבח ראוי לכוות השפלה, על כן אהפל אל כ' על עתאי להאריך ימי מורנו ורבינו, נשיא אלהים בחובו, ושנחיה בעיב ובנתיבם לבלות עד כבוד ה' ברכת ליון יראו עיניו ועיניו. וביתיהו אין איש דברים אדלג על הכרים, לבוא אל כוונתי ולבוא בדברים קארים, שלא יהיו דומות למרובות ונעתיים. והנה אומר מחתיףא דמר וכתבו אלא מחתי כאשר ראינו בתשובתו דמר על אודות הלוואה שכיב מדע הנעשה במדינות אלו לעניי ירושלים והיה כתוב בה שקנה במתנה בריא, ואלו דברים אשר סדרתי על דברי החשוב. והנה תלילה להמרות דברי נוכ"ח דמר וכל החולק עליו כחולק על שפתיים ובכן כסמנו פת וסברנו הכי"ש לשלוח מהם ארובים פ' שם גר"ם דוקט"י וויניו"ה"ה כפי פסק תשובתו דמר. אך אמנם דברי החשוב הורס סם וללמוד אי לדין ולא אובל לעמוד עליה אם לא בשעת ויחן על זה, וידוע מאמר ר' יוחנן פרק השוכר את השועלים (דף פ"ד). בר לקי"ה כי הוה אמריא מילתא הוה מקשט וממילא רווחתא ששעתתא (ור"ל ד' מן דברי תורה לעין וכו') :

ואתחיל להכתוב בדברי מר מה שכתב בראשונה לכותב (לעניים) ואין בטיעות היוצאים כלום שמתחר שזה היה שכיב מדע כשזוה אין חפק שמה שזוה במתנה שכיב מדע היה ומה שכתב שחייב במתנה בריא עשות המטה ששחב ליפוח כחו דלמרינן שחוב מתנה בריא או הסופר טעם וכתב כן מדעתא דנפשיה. ויש לשאל ביה מהא דהבנ נמוקי יוסף פרק מי שמתנה שכיב מדע בכתב בהם מהיום כעני קנין דכל שמחיים מקנה לא קנה דייבור כו', ואם תלינן בנדון דידן דהמטה כתב מתנה בריא כדי ליפוח כחו ולא תחבין אלא למתנה שכיב מדע א"כ היה לנו לתלות דגם כתב מהיום כדי ליפוח כחו וטעם. וס' יש לשאל על זה מדברי הגמרא דלמרינן פרק יש נוחלין (דף ק"ה): יחיב רבס בר רב סוגא בלכסדרה דבי רב ויחיב וקאמר משמיה, רבי יוחנן שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ומוחזין שמה לא נמר בלבו להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאתר מיתתו וכן אמרו שם לענין מתנה בקנין דלא הוה מתנה לולי במיתת כחו כדלתיף הכס דין

זה מושכם מכל הפוסקים ואם כוונתו דברי שכיב מדע בעצמות ושלל תחבין רק לפיו כח היות לנו תלכות ג"כ לענין מתנה בשטר לא בקנין. והנה אפשר ליישב לפי ענינו דעתו דברי הרמ"א דמר המשנה רב האי מחבר ר"י בר ששח בתשובתו סימן קס"ח, אך תשובתו בלדו ח"ל שם גם תשובת רב האי גאון ז"ל שפסיד והאי לדיקו בני המקומם לכתוב בלואה שכיב מדע וקנו ממנו והששח שמה שטר זה לאחר מיתתו אל תחוש שאין בזה זמן מי משתכחין להקנות בשטר אלא תלמודא בעלמא סם מקיים ורחאי בעלמא הוא לאו רבינו האי תחיה עלה ואם היא אמיתית לא הוה משמטיט רבי"ף והרמב"ם לכתבה בחיבוריהם וגם לא אחד מן האחרונים ז"ל וכלם כתבו בהדיא דמתנה שכיב שיש בה קנין בעלה כדון הגמרא ואפשר כי רב האי ז"ל לבני המקום הסמוך שכלם יסגנו ופ' היתה ונחמה לא לשאר המקומות וזה אמת וי"ב ע"ל. רבי קול וטוברו עמו והשאלה במקומה עומדת. ואין לחלק ולומר דשאי הכא דלדד לעניינן ולכן אמרין ביה טפי אומדנא דודאי טעם ליפוח כחו וכו' חדא דמשמעות לשון מר משמע דלא מטעם חילוק זה כתב מדחילק בזה בסוף תשובתו וכמו שכתבנו בסמוך לענין מתנה בריא ולא חילק בן לענין מתנה שכיב דהחליע מר דבריו בכל מתנה שכיב, ועוד דאין לחלק בזה ורחאי מהא דמקשינן הכס בפרק יש נוחלין (דף ה"ג) שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם כתיפה את כחו כותבין ואם לאו אין כותבין, -מחבר ר' אבא בר ממל בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת. אין כותבין ומוחזין הא שכיב מדע כותבין ומוחזין, הוא מוחזיב לה והוא מפרק לה כתיפה כחו. והשאלה איכא למידק אמאי לא משני דהתם בפלוני עניי מיירי ולכן בשכיב כותבין ומוחזין וזה הדין עדיף טפי מלאוקמייהו מיתת כחו דא"כ כוה ליה לפרט העיקר רבותא בהדיא ולמימר בריא שאמר תנו ואף כתבו אפי"ה אין נוחזין אבל השתא דמתא כתבו ותנו משמע דבשטר קאמר ולא מיתת כחו ור"הי כוה ליה לחלק בין מזה ליתן לעניים אלא שמע מניה דאין לחלק. והנה על מה שכתב מר לכותב העניים מרד בתולה סדר בטיעות סופר יש לשאל על זו מהא דלמרינן פ"ק דנתיבא (דף ז"ד).